

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง วิธีการละอวะสุขของของ องค์กรรมุสลิมะฮ์ในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้และกรุงเทพมหานคร โดยกล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการวิจัย คำถามในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการละอวะสุขของมุสลิมะฮ์ในอิสลาม
2. เพื่อศึกษาวิธีการละอวะสุขของอุมมะฮะฮัตอัลมุอ์มินีนในยุคต้น
3. เพื่อศึกษาวิธีการละอวะสุขของ องค์กรรมุสลิมะฮ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

และกรุงเทพมหานคร

คำถามในการวิจัย

1. การละอวะสุขของมุสลิมะฮ์ในอิสลาม เป็นอย่างไร
2. วิธีการละอวะสุขของอุมมะฮะฮัตอัลมุอ์มินีนในยุคต้นเป็นอย่างไร
3. วิธีการละอวะสุขของ องค์กรรมุสลิมะฮ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และ กรุงเทพมหานครว่ามีการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงการละอวะสุขของมุสลิมะฮ์ในอิสลาม
2. ได้ทราบวิธีการละอวะสุขของอุมมะฮะฮัตอัลมุอ์มินีนในยุคต้น
3. ได้ทราบวิธีการละอวะสุขขององค์กรรมุสลิมะฮ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และ กรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถที่จะเป็นแนวทางการละอวะฮ์ให้กับองค์กรอื่นๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา 1) การละอวะฮ์ของมุสลิมะฮ์ในอิสลาม 2) วิธีการละอวะฮ์ของอุมมะฮะฮัตอัลมุอ์มินีนในยุคต้น 3) วิธีการละอวะฮ์ของของ องค์กรรมุสลิมะฮ์ในสามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้และกรุงเทพมหานคร เป็นการการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเอกสาร (Documentary Research) นำเสนอโดยวิธีการพรรณนา

การเก็บรวบรวมเอกสาร

ศึกษาอัลกุรอาน หะดีษ หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์และงานวิจัย เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการตะอวะฮ์ เพื่อตอบคำถามในการวิจัยดังปรากฏอยู่ในข้อที่ 5.1.1 และ 5.1.2 ในการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารผู้วิจัยศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ 3 แหล่ง คือ 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ คัมภีร์อัลกุรอาน หนังสืออธิบายอัลกุรอานหะดีษ 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำรา ที่เกี่ยวข้องกับตะอวะฮ์ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ 3) เอกสารชั้นตติยภูมิ (Tertiary Sources) ได้แก่ พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทยของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ ประเทศไทย และหนังสือพจนานุกรมอธิบายศัพท์ภาษาอาหรับ

การเก็บข้อมูลภาคศึกษาภาคสนาม

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคศึกษาภาคสนาม เพื่อตอบคำถามในการวิจัยดังปรากฏอยู่ในข้อที่ 5.1.3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทน (Typical Cases) จากแก่นนำขององค์กรมุสลิมะฮ์จำนวน 11 คน จำนวน 6 องค์กร โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูล เป็นองค์กรละ 2 คน จำนวน 5 องค์กร และองค์กรละ 1 คน จำนวน 1 องค์กร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาค้นคว้าจากตำรา หนังสือ วารสาร และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาวิธีการเครื่องมือแบบการสัมภาษณ์ ทำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ โดยกำหนดขอบเขตคำถามให้เกี่ยวกับ ศึกษาวิธีการตะอวะฮ์ขององค์กรมุสลิมะฮ์ จากนั้นผู้วิจัยสร้างเครื่องมือตามขอบเขตนำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงจากข้อคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และทำการบันทึกเทปทุกครั้งที่มีสัมภาษณ์ พร้อมจดบันทึกข้อมูลที่สำคัญ จากนั้น นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเทปทุกถ้อยคำหลังการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นในขณะที่กำลังรวบรวมข้อมูลอยู่ และทำการตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีการสามเส้า (triangulation)

จากนั้นทำการจำแนกกลุ่มของข้อมูล และจัดเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดและหาข้อสรุปของวิธีการละอวะฮฺ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย การละอวะฮฺ ของมุสลิมะฮฺในอิสลาม วิธีการ ละอวะฮฺของ อุมมะฮฺฮาดอัลมุอ์มินีนในยุคต้น และวิธีการละอวะฮฺของขององค์กรมุสลิมะฮฺในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร ปรากฏผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการศึกษาค้นคว้าอัลกุรอาน หะดีษ หนังสือ ตำรา บทความวารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสารพบว่า การละอวะฮฺเป็นสิ่งที่ศาสนาบัญญัติใช้ทั้งมุสลิมินลุมสลิมะฮฺ ซึ่งหุกุมการละอวะฮฺของมุสลิมะฮฺ มีหุกุมเดียวมุสลิมิน นั่นคือ วาญิบ หากแต่ นักวิชาการมีความเห็นต่างกันว่า เป็น วาญิบที่เป็น ฟิรฎุกิฟายะฮฺหรือ เป็นเป็นฟิรฎูอิน ซึ่งมุสลิมะฮฺที่จะเป็น นักคาลัย จะต้องเตรียมพร้อม ตัวเอง ทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ ในด้านทฤษฎีประกอบด้วยความรู้ จิตวิญญาณ และสังคม และ ด้าน การปฏิบัติคือ การฝึกอบรมกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินสู่การละอวะฮฺ และประการสำคัญ คือ จะต้องเรียนรู้แนวทางหรือวิธีการ หลักๆ ในการละอวะฮฺ เช่น หิกมะฮฺ การตัดเดือนที่ดี การโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่า การสั่งใช้สู่ความดีและการห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย การละอวะฮฺด้วยกุดวะฮฺ (แบบอย่าง) ที่ดีงาม และวิธีการอื่นๆ นอกจากทั้งสาม เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 จากการศึกษาค้นคว้าอัลกุรอาน หะดีษ หนังสือ ตำรา บทความวารสาร วิทยานิพนธ์และงานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสารพบอุมมะฮฺฮาดอัลมุอ์มินีน คือ บรรดาสตรีที่ท่านนบี ﷺ ได้สมรสและไม่ได้หย่าหลังจากนั้น สำหรับสตรีที่เสนอละอวะฮฺให้กับท่าน สตรีที่มีสถานะเป็นทาสี และสตรีที่ท่านนบี ﷺ หมั้นหมายแต่ไม่ได้สมรสทั้งหมดนี้ไม่ถือเป็นอุมมะฮฺฮาดอัลมุอ์มินีน พวกนางเป็นบรรดาสตรีที่มีส่วนร่วมในการละอวะฮฺ ซึ่งผู้วิจัยเลือกศึกษา อุมมะฮฺฮาดอัลมุอ์มินีน ทั้งหมด 6 ท่าน คือ ท่านหญิงเคาะดีญะฮฺ บุตรี คุวัยลิด ท่านหญิงเสาะฮฺ บุตรี ชัมอะฮฺ ท่านหญิงอาอิชะฮฺ บุตรี อับบักกร์ ท่านหญิงหุฟซะฮฺ บุตรี อุมร์ ท่านหญิงอุมมุสะละมะฮฺ และท่านหญิงซัยนัฮฺ บุตรี ญะฮุช رضي الله عنها ซึ่งการละอวะฮฺของพวกนางดำเนินขึ้นโดยปัจเจกบุคคล (ฟิรดิยะฮฺ) ไม่ได้รวมตัวภายใต้ชื่อ และ โครงสร้าง การทำงานใดๆ หากแต่ดำเนินตาม

บริบทสังคมใน ยุคนั้นด้วยวิธีการต่างๆ ส่วนหนึ่งที่สังเคราะห์ ได้จากหะดีษและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เป็นกรอบแนวคิดวิธีการตะอวะฮฺ ได้แก่ 1) การเสริมสร้างกำลังใจ 2) การเป็นแบบอย่างที่ดี 3) การเผยแผ่วิทยาการอิสลาม 4) การตัดเดือนที่ดี 5) การสั่งใช้สู่ความดีและการห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย

เมื่อพิจารณาวิธีการตะอวะฮฺของอุมมะฮฺฮาดอัลมุอ์มินีนในยุคต้น รายข้อพบว่า

2.1 การเสริมสร้างกำลังใจ พบว่าบรรดาอุมมะฮฺฮาดอัลมุอ์มินีนได้เสริมสร้างกำลังใจให้แก่ท่านนบี ﷺ ยามที่ท่านพบเจอเหตุการณ์ต่างๆ ที่ท่าน หวาดกลัว โดยเฉพาะในช่วงต้นของรับวิวรณ์ (วะหฺยู) บำรุงสุขบรรเทาทุกข์แก่ท่าน และคอยให้คำปรึกษา แก่ท่านในภารกิจการตะอวะฮฺ

2.2 การเป็นแบบอย่างที่ดี พบว่า บรรดาอุมมะฮฺฮาดอัลมุอ์มินีนได้ ปฏิบัติตนแบบอย่างที่ดี งามหลายประการ ได้แก่ แบบอย่างในการปฏิบัติศาสนกิจ แบบอย่างด้านการเสียดสละทรัพย์และชีวิตในหนทางของอัลลอฮฺ ﷻ แบบอย่างในการดูแลบ้านเรือนและอบรมบุตรหลาน แบบอย่างในด้านคุณธรรมและจริยธรรม ทั้งหมดล้วนเป็นต้นแบบที่ดีงามแก่สตรีในสมัยนั้นและสตรีทุกยุคสมัย โดยเฉพาะมุสลิมะฮฺ ที่จะเป็นคาอิมะฮฺ

2.3 การเผยแผ่วิทยาการอิสลาม พบว่า บรรดาอุมมะฮฺฮาดอัลมุอ์มินีน ได้เผยแผ่ให้ความรู้วิทยาการอิสลามด้วยการรายงานหะดีษ การตอบปัญหาศาสนาและการเป็นสื่อกลางระหว่างท่านนบี ﷺ และเศาะหาบียะฮฺ ซึ่งอุมมะฮฺฮาด ที่มีบทบาทมากในเรื่องนี้ ได้แก่ ท่านหญิงอาอิชะฮฺ และท่านหญิงอุมมุสะละมะฮฺ ﷺ

2.4 การตัดเดือนที่ดี พบว่า บรรดาอุมมะฮฺฮาดอัลมุอ์มินีน ได้ทำการตัดเดือนโดยการกล่าวด้วยวาจาและการเขียน ลายลักษณ์อักษรในบางเหตุการณ์สำคัญภายหลังจากที่ท่านนบี ﷺ เสียชีวิต

2.5 การสั่งใช้สู่ความดีและการห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย พบว่า บรรดาอุมมะฮฺฮาดอัลมุอ์มินีน ได้สั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายด้วยการเทศนา และการชี้แนะ โดยตรงด้วยคำพูดที่ดีงาม

วัตถุประสงค์ที่ 3 องค์กรมุสลิมะฮฺในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และกรุงเทพมหานครทั้ง 6 องค์กร พบว่าส่วนหนึ่งเกิดจากการรวมตัวของมุสลิมะฮฺในพื้นที่อย่างหลวมๆ ตั้งกลุ่มเป็นชมรมและกลุ่มได้แก่ ชมรมสตรีมุสลิมปัตตานี ชมรมมุสลิมะฮฺนราธิวาส

กลุ่มบะนาตุลสุดา กลุ่มอิสลามทอลก์ อีกส่วนเป็น โครงสร้างขององค์กรกลางที่ แยกย่อยออกมา ประกอบขึ้นด้วยกลุ่มงานต่างๆ ได้แก่ สมาคมมุสลิมแห่งประเทศไทย เครือข่ายมุสลิมะฮ์ ชะลา และมีกลุ่มงานของมุสลิมะฮ์อยู่ ส่วนสุดท้ายเป็นองค์กรที่ถือกำเนิดขึ้นจากต่างประเทศ มีสาขาในประเทศต่างๆ ทั่วโลก เป็นองค์กรที่สนับสนุนและส่งเสริม หลายๆ ด้าน ได้แก่ มูลนิธิมุสลิมโลก สำนักงานประเทศไทย ฝ่ายกิจกรรมสตรี องค์กรทั้ง 6 สามารถแบ่งองค์กรออกได้ 4 ลักษณะ คือ 1) มูลนิธิ 2) สมาคม 3) ชมรม 4) กลุ่ม ลักษณะการรวมตัวขององค์กรข้อที่ 1) และ 2) จะต้องทำการจดทะเบียนทางกฎหมาย ส่วนข้อที่ 3) และ 4) ที่ไม่ต้องทำการจดทะเบียนใดๆ ซึ่งการรวม กลุ่มเป็น องค์กร พบว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้การระดมทุนเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพขึ้น และการจดทะเบียนหรือไม่จดทะเบียน ขององค์กร ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการระดมทุนแต่อย่างใด และจากกรอบแนวคิดวิธีการระดมทุนของอุมมะฮ์อาดัลมุอ์มีนีนในยุคต้นทั้ง 5 วิธีการ นำมาซึ่งการศึกษาวิธีการระดมทุนของ วิธีการระดมทุนขององค์กรมุสลิมะฮ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และ กรุงเทพมหานคร ใน 3 วิธีการ คือ 1) การเผยแพร่วิทยากรอิสลาม 2) การตั้งใช้ผู้ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย 3) การเสริมสร้างกำลังใจ ทั้งนี้เพราะการระดมทุนด้วยแบบอย่างที่ดีงามและการตกแต่งที่ดีเป็นวิธีการปฏิบัติของรายบุคคล (ระดมทุนฟรีดิสเคส) มากกว่าการปฏิบัติในนามของ องค์กร เมื่อพิจารณาวิธีการระดมทุนขององค์กรมุสลิมะฮ์ รายข้อพบว่า

3.1 การเผยแพร่วิทยากรอิสลาม วิธีการที่พบได้แก่ การจัดบรรยายศาสนธรรม การจัดอบรม การเรียนการสอน การจำหน่ายและแจกสิ่งพิมพ์อิสลาม การจัดรายการวิทยุ การจัดทำ ใคาส์หรืออุสเราะฮ์ และการจัดงานมุลตะกอ (พบปะมุสลิมะฮ์)

3.1.2 การจัดบรรยายศาสนธรรม

การจัดบรรยายศาสนธรรม เพื่อให้ความรู้ พบว่าเป็นกิจกรรมที่องค์กรส่วนใหญ่ จัดกัน บางองค์กรมีกำหนดวันเวลา สถานที่ในการบรรยายที่แน่นอน เช่น สัปดาห์สุดท้ายของเดือน และบางองค์กรไม่ได้กำหนดอย่างแน่นอนเพียงแต่กำหนดช่วงเวลากว้างๆ ไว้ เช่น 2-4 เดือนต่อครั้ง ซึ่งการบรรยายที่มีกำหนดเวลาและสถานที่ๆ แน่นนอน จะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าถึงหัวข้อต่างๆ ที่ จะบรรยายในรอบปี และอาจมีการปรับเปลี่ยนหัวข้อตามสถานการณ์ต่างๆ ที่สำคัญในปัจจุบัน จัด บรรยายศาสนธรรมนอกจากจะจัดเป็นการเฉพาะเพื่อการบรรยายแล้ว พบว่าในบางองค์กรมีการ จัด บรรยายธรรมโดยแทรกอยู่ในกิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ การบรรยายในกิจกรรมค่าย

3.1.2. การจัดอบรม

ในส่วนของ การจัดอบรม พบว่ามีการจัดอบรมใน 2 ลักษณะ คือ การอบรมให้ความรู้และการอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายของการจัดอบรมมีทั้งที่กำหนดกลุ่มเป้าหมายชัดเจนและที่เปิดกว้าง การอบรมที่กำหนดกลุ่มเป้าหมาย สามารถจำแนกกลุ่มเป้าหมายจากหัวข้อการอบรมได้ดังนี้

1. อบรมมุสลิมใหม่และผู้สนใจอิสลาม
2. อบรมผู้ทีมงานหรือสมาชิกในองค์กร
3. การอบรมมุสลิมะฮ์
4. อบรมบางสาขาอาชีพ
5. การอบรมเยาวชนกลุ่มเสี่ยง
6. อบรมนักศึกษา

ส่วนการอบรมเชิงปฏิบัติการนั้น พบได้น้อยกว่าการอบรมให้ความรู้ทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยพบว่าไม่มีที่องค์กรเท่านั้นที่จัดอบรมลักษณะนี้ขึ้นและพบไม่มีการอบรม

3.1.3 การเรียนการสอน

การเรียนการสอนขององค์กรตัวอย่าง พบว่า เป็นการสอนประจำสัปดาห์ ณ สถานที่ๆ ทางองค์กรนั้นๆ กำหนดขึ้น เนื้อหาที่สอนจะเป็นอัลกุรอาน หะดีษ การสอนอ่านอัลกุรอาน ประกอบด้วยกลุ่มผู้เรียนหลากหลายวัย ได้แก่ เด็ก ผู้ใหญ่ เยาวชน และมุสลิมใหม่ ตามเนื้อหาที่ทางองค์กรเปิดสอน และอีกลักษณะของการสอนที่บางองค์กรวางแผนไว้เพื่อดำเนินการในภายหน้าคือ ลงไปให้ความรู้ในหมู่บ้าน ที่ยังขาดความเข้าใจในหลักการของศาสนา

3.1.4 การจำหน่ายและแจกสิ่งพิมพ์อิสลาม

การเผยแพร่วิทยาการอิสลามผ่านสิ่งพิมพ์อิสลาม ที่พบคือ หนังสือ วารสาร ปร โปร ชัวร์และแผนพับ เนื้อหาจะเกี่ยวข้องกับมุสลิมะฮ์ ครอบครัวและทั่วไป ในส่วนของ สิ่งพิมพ์ที่เป็นหนังสือมีทั้งที่จัดพิมพ์เพื่อจำหน่ายหารายได้สมทบทุนกิจกรรมศาสนาขององค์กร และจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อแจกจ่าย สำหรับหนังสือที่บางองค์กรแจกจ่ายนั้นส่วนหนึ่งเป็นหนังสือ ที่ได้รับการอนุเคราะห์จากที่อื่น ๆ และส่วนหนึ่งองค์กรได้จัดซื้อขึ้นเอง สำหรับ สิ่งพิมพ์อิสลามที่เป็นวารสาร พบว่าบางองค์กรเคยทำมาในอดีตและยกเลิกไป และบางองค์กร ที่ดำเนินการอยู่จะออก ทุก 3 เดือน ส่งไปให้ผู้

ที่สมัครสมาชิก ซึ่งจะมีค่าสนับสนุนแต่ละปีอยู่ สำหรับโปรเซสหรือแผนพับ พบว่า จะใช้แจกตามงานหรือสถานที่ต่างๆ หรือสามารถดาวน์โหลดได้ตามอินเทอร์เน็ต

3.1.5 การจัดรายการวิทยุ

การจัดรายการวิทยุ พบว่า มีเพียงไม่กี่องค์กรที่ใช้สื่อวิทยุในการจัดรายการศาสนา ลักษณะของการจัดรายการ เป็นการออกอากาศสดทุกวันและออกอากาศเป็นรายสัปดาห์ โดยอัดเทปไว้ ซึ่งจะนำเสนอสาระความรู้ เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยทั่วไปเกี่ยวกับมุสลิมะฮฺ การแนะนำหนังสือที่น่าอ่าน ในช่วงแรกของบางองค์กรที่จัดรายการ รูปแบบรายการจะเป็นรายการ มุสลิมะฮฺล้วน แต่ภายหลังได้มีการเปลี่ยนผังรายการ รูปแบบ รายการจึง บูรณาการกับรายการอื่นๆ นอกจากนี้ยังพบว่า การจัดรายการวิทยุยังเป็นสิ่งที่บางองค์กรวางแผนที่จะดำเนินการ หากแต่ยังไม่ก่อเกิดเป็นรูปธรรม เนื่องจากมีอุปสรรคในเรื่องของเวลาและบุคลากร

3.1.6 จัดหาละเกะฮฺหรืออุสเราะฮฺ ประจำสัปดาห์

การจัดหาละเกะฮฺหรืออุสเราะฮฺประจำสัปดาห์ พบว่า เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการเพิ่มพูนหรือเผยแพร่ความรู้ การจัดেলাจิตวิญญาณ สำหรับคณะกรรมการ ทีมงาน หรือสมาชิกในองค์กร โดยเฉพาะ สำหรับซื้อหาละเกะฮฺหรืออุสเราะฮฺ มี บางองค์กรใช้ชื่อว่าหาละเกะฮฺและบางองค์กรใช้ชื่อว่าอุสเราะฮฺ หาละเกะฮฺในบางองค์กรเปิดกว้างให้ผู้ที่ไม่ใช่กรรมการหรือทีมงานสามารถเข้าร่วมได้ และในบางองค์กร สมาชิกแต่ละคนในองค์กรมีกลุ่มหาละเกะฮฺต่างหาก ไม่ใช่การจัดหาละเกะฮฺระหว่างสมาชิกขององค์กรกันเอง

3.1.7 งานมุลตะกอ (พบปะมุสลิมะฮฺ) ประจำปี

การจัดมุลตะกอ หรืองานพบปะมุสลิมะฮฺ พบว่า เป็นงานใหญ่ประจำปี ซึ่งจะจัดปีละหนึ่งครั้ง เป็นงานที่มีการพบปะระหว่างมุสลิมะฮฺภายในพื้นที่จังหวัดนั้นๆ หรือจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งวัตถุประสงค์ ในการจัดงาน คือ เพื่อพบปะมุสลิมะฮฺ เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเป็นพี่น้องระหว่างมุสลิมะฮฺ การให้ความรู้ สร้างเครือข่ายมุสลิมะฮฺ การจัดงานในชื่อมุลตะกอเป็นงานที่จัดขึ้นโดยองค์กรในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำนวนวันและรูปแบบกิจกรรมในงานขึ้นอยู่กับคณะผู้จัด ซึ่งแต่ละที่จะมีรูปแบบที่มีคล้ายคลึงกัน

3.2 การส่งเสริมสู่ความดีและห้ามปรามความเลวร้าย วิธีปฏิบัติที่พบ ได้แก่ การส่งเสริมสู่ความดีและห้ามปรามความเลวร้ายที่ปรากฏหรือสอดแทรกอยู่ในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ การพบปะเยี่ยมเยียน ผ่านสื่อประเภทต่างๆ และการออกแถลงการณ์

3.2.1 ปรากฏหรือสอดแทรกอยู่ในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ

การส่งเสริมสู่ความดีและการห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายที่ ปรากฏและสอดแทรกอยู่ในโครงการหรือกิจกรรม ได้แก่ ค่าขอบรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมอริยาจะสุเฉพาะ (การละหมาดกียามุลลัยล์ร่วมกัน)

3.2.1.1 ค่าขอบรม

การจัดค่าขอบรม พบว่าเป็นค่ายพักแรม มีอยู่สองลักษณะ คือ ค่ายที่มีการกำหนดช่วงชั้นอายุ ของผู้เข้าร่วม ซึ่งสามารถจำแนกช่วงชั้นอายุได้สองระดับ คือ ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และลักษณะที่สอง คือ ค่ายที่ไม่จำกัดช่วงชั้นอายุของผู้เข้าร่วม ค่าขอบรมที่มีการกำหนดช่วงชั้นของอายุ ในช่วงระดับประถมศึกษา จะเป็นค่ายในปลูกฝังอิสลามให้แก่เยาวชนล้วนๆ บางค่ายมีการบูรณาการวิชาการอิสลามกับวิชาการอื่นๆ เช่น ภาษาอังกฤษ ตลอดจนความรู้เบื้องต้นและทักษะการเข้าสังคม และบางค่ายก็มุ่งเน้นเป็นการเฉพาะด้านไป ได้แก่ ด้านความสามัคคีในครอบครัว ด้านการท่องจำอัลกุรอาน ในส่วนของระดับมัธยมศึกษา พบว่า เป็นค่ายในลักษณะของการอบรมขัดเกลา (ตริบียะฮ์) นอกจากเรื่องของการอบรมขัดเกลาแล้ว ยังสอดแทรกความรู้เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่มหาวิทยาลัย และอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิต และบางค่ายก็มุ่งเน้นการสร้างเยาวชนเพื่อทำงานรับใช้อิสลาม

3.2.1.2 กิจกรรมส่งเสริมอริยาจะสุเฉพาะ (การละหมาดกียามุลลัยล์ร่วมกัน)

การละหมาดกียามุลลัยล์ พบว่า บางองค์กรมีการสนับสนุนให้มีการละหมาดกียามุลลัยล์ร่วมกัน โดยทำร่วมกับกลุ่มเป้าหมายที่วางไว้ ได้แก่ กลุ่มสตรีในชุมชน กลุ่มนักศึกษา นอกจากนี้จะเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเฉพาะสำหรับกียามุลลัยล์แล้ว กียามุลลัยล์ยังอยู่ในกิจกรรมย่อยภาคกลางคืนในกิจกรรมหรือโครงการอื่นๆ ที่ทางองค์กรจัดขึ้น ได้แก่ การละหมาดมุลตะกอ

3.2.2 การไปเยี่ยมเยียน

การเดินทางไปเยี่ยมเยียน พบว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่จะนำมาซึ่งการส่งเสริมสู่ความดี

และห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย ด้วยการพบปะพูดคุย ได้แก่ การไปเยี่ยมพี่น้องมุสลิมะฮ์ในเรือนจำ และผู้ป่วยหญิงในโรงพยาบาล ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ในบางองค์กรมีลักษณะของการสั่งใช้สู่ความดีและการห้ามปราม สิ่งชั่วร้ายตามพื้นที่ๆ เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการพบปะพี่น้องในพื้นที่ร่วมด้วยเพื่อประชุมหาหนทางแก้ไขปัญหาเยาวชนมุสลิม

3.2.2 3.ผ่านสื่อประเภทต่างๆ

วิธีการสั่งใช้สู่ความดีและการห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย ผ่านสื่อต่างๆ ที่พบคือ วิ ทยุ หนังสือ แผ่นพับ และอินเทอร์เน็ต สำหรับสื่อวิทยุ วิธีการที่พบคือ การรณรงค์โดยจัดทำการสปอด โฆษณารณรงค์ ซึ่งเน้นไปที่การห้ามปรามยาเสพติด สำหรับหนังสือจะเป็นลักษณะของการแจก และจำหน่าย แผ่นพับจะเป็นการแจก มีลักษณะคล้ายกับหนังสือ นั่นคือ การรับประโยชน์โดยตรงจากเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหา ที่ สั่งใช้สู่ความดี หรือห้ามปราม สิ่งชั่วร้าย และที่สำคัญพบว่า อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อสำคัญในการสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน เช่น facebook

3.2.2 4 การออกแถลงการณ์แสดงจุดยืน

การออกแถลงการณ์แสดงจุดยืน ในเรื่องของศาสนา พบว่าเป็นกิจกรรม ที่ ดำเนินการโดย องค์กรเดี่ยว จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เหตุผลที่มีการ ออกแถลงการณ์ขึ้นก็เพื่อแสดงจุดยืน เป็นตัวแทนของมุสลิมะฮ์ที่ยืนหยัดในหลักการ เรียกร้องให้สังคมคิดและมีมุมมองต่อเรื่องนี้ ในทิศทางเดียวกัน เป็นพลังที่สมทบกับมุสลิมิน โดยที่ไม่ต้องออกไป ซึ่งการออกแถลงการณ์ ไม่ใช่เรื่องที่ลำบาก ไม่ผิดหลักการไม่ผิดกฎหมาย แต่สามารถแสดงบทบาทและจุดยืนของมุสลิมะฮ์ได้

3.3 การเสริมสร้างกำลังใจ

ในการเสริมสร้างกำลังใจ พบวิธีการปฏิบัติ คือ การพบปะเยี่ยมเยียนและให้ความช่วยเหลือ การให้การดูแลและเอาใจใส่แบบตัวต่อตัว และการพูดคุยให้คำปรึกษา ประการสำคัญในการเสริมสร้างกำลังใจ ที่พบคือ การเสริมสร้างกำลังใจที่จะได้ผลต้องเกิดจากการให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ เกิดจากความรักในฐานะของพี่น้องผู้ร่วมศรัทธา ไม่ใช่เพราะด้วยสถานะทางสังคม และผู้ให้กำลังใจต้องไม่พูดในลักษณะที่ว่าตนเองมีความเหนือกว่า ดีกว่า หรือรอบรู้กว่า

3.3.1 การพบปะเยี่ยมเยียนและให้ความช่วยเหลือ

หนึ่งในวิธีการเสริมสร้างกำลังใจ พบว่า คือ การพบปะเพื่อเยี่ยมเยียน ตลอดจนให้การช่วยเหลือ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือ ในการนี้พบว่าบางองค์กรไปเยี่ยมเยียนผู้ต้องขังหญิง ไปเยี่ยมผู้ป่วยหญิงที่โรงพยาบาล บางองค์กรไปเยี่ยมเยียนและให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่กลุ่มสตรี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.3.2. การให้การดูแลและเอาใจใส่แบบตัวต่อตัว

การให้การดูแลเอาใจใส่ พบว่าเป็นช่องทางหนึ่งในการสร้างความใกล้ชิด สร้างความสนิทสนม อันจะนำมาซึ่งการให้กำลังใจ การเชิญชวน การสร้างบรรยากาศให้อยู่ในแนวของอิสลาม ซึ่งพบว่าเป็นวิธีการที่บางองค์กรใช้ ซึ่งมุ่งเน้นดูแลกลุ่มเป้าหมายที่เป็นมุสลิมใหม่ โดยมีการกระจายงานแบ่งหน้าที่ดูแลโดยทีมงานภายในกลุ่ม และจากประสบการณ์ตรงของมุสลิมใหม่ ที่ได้รับการดูแลและเอาใจใส่ ปรากฏผลตอบกลับที่ดีมาก

3.3.3 การพูดคุยให้คำปรึกษา

การจะเป็นผู้ที่ให้คำปรึกษาที่ดีนั้น พบว่า ผู้ให้คำปรึกษาควรเรียนรู้บุคลิกภาพจากท่านเราะฮ์ลุล ﷺ และเสริมสร้าง เทคนิค ต่างๆ ในการให้คำปรึกษา สำหรับการพูดคุยเพื่อให้คำปรึกษานั้น พบว่า มีการให้คำปรึกษาที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ลักษณะที่เป็นทางการ คือ การเปิดสายด่วนให้คำปรึกษาเกี่ยวกับอิสลาม ซึ่งสามารถโทรเข้าตามเบอร์สายด่วนที่แจ้งไว้ และลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ที่พบ จะเป็น การพบปะ รายคนหรือการปรึกษารายกลุ่ม การปรึกษา ผ่านสังคมออนไลน์ ได้แก่ กลุ่มมุสลิมะฮ์ใน facebook นอกจากนี้ยังพบ การปรึกษารายกลุ่มแล้วก็มาจัดการความรู้ ซึ่งการปรึกษาหารือลักษณะนี้จะแทรกอยู่ในกิจกรรมอื่น ได้แก่ ช่วงหลังการบรรยายศาสนธรรม

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิธีการดูแลสุขภาพขององค์กรมุสลิมะฮ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และกรุงเทพมหานคร โดยการวิจัยเอกสารและเชิงคุณภาพ มีสาระสำคัญในการอภิปรายผลดังต่อไปนี้

5.2.1 การดูแลสุขภาพของมุสลิมะฮ์ในรูปแบบขององค์กร

การดูแลสุขภาพเป็นสิ่งที่ศาสนาบัญญัติให้ทั้งบุรุษและสตรี ซึ่งผู้ที่มีความเข้าใจศาสนา

อย่างลึกซึ้งและตระหนักถึงหน้าที่ในการละฮะอูฮฺ จะต้องทำการละฮะอูฮฺผู้คนสู่อัลลอฮฺ ﷻ ดังที่ ผู้ให้ข้อมูล (สุวรรณ, 2556) กล่าวว่า “...ทุกคนที่ได้รับรู้อิสลามมาอย่างถูกต้องแล้ว จำเป็นจะต้อง กระจายให้กับผู้อื่นอีกด้วย” สอดคล้องกับ อิบน์คุดัยมีฮะฮฺและคณะ (2555: 26) กล่าวว่า “มุสลิมทุกคน ต้องทำการละฮะอูฮฺผ่านชีวิตแห่งอิสลามทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว และระดับ ชุมชน” และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฟาติมะฮฺ อับดุลเศาะมัด มะแซ (2545: บทคัดย่อ) ที่ว่า “การละฮะอูฮฺผู้อิสลามนั้นคือสิ่งหนึ่ง ที่เป็นหน้าที่สำหรับมุสลิมทุกคนที่มีความรู้ ประสบการณ์ ใน การที่จะทำให้สังคมมุสลิมมีความเข้มแข็ง ตรงตามกิตาบุลลอฮฺ (อัลกุรอาน) และสุนนะฮฺของท่าน เราะฮฺลุล”

งานละฮะอูฮฺเป็นสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงสั่งใช้และส่งเสริมทั้งบุรุษและสตรี ซึ่ง บรรดาผู้ศรัทธาชายและหญิงนั้นต่างจะต้องเป็นผู้ช่วยเหลือเกื้อกูลในเรื่องที่เป็นความดี ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۗ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾

(المائدة: 2)

ความว่า “...และพวก เจ้าจงช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นคุณธรรม และความยำเกรง และจงอย่าช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นบาป และเป็น ศัตรูกันและพึงกลัวเกรงอัลลอฮฺ ﷻ เกิด แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ นั้น เป็นผู้ทรงรุนแรงในการลงโทษ”

(อัลมาอิดะฮฺ: 2)

ในประวัติอิสลามครั้งเมื่ออนบิฮัมมัด ﷺ ได้ประกาศเผยแผ่อิสลามในช่วงแรกๆ บรรดาอุมมะฮฺาตอัลมุอฺมินีน เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการเผยแผ่อิสลามหลายๆ ด้าน เช่น เรื่องของการ เสริมสร้างกำลังใจ การให้คำปรึกษา การช่วยเหลือในด้านทรัพย์สิน การดูแลบุตรหลานและ บ้านเรือนของท่านปี ﷺ เป็นต้น ดังที่ Ahmad Abābitīn (1933: 130) กล่าวว่า “และบรรดามุสลิมะฮฺ (ได้มีส่วนร่วม ในการละฮะอูฮฺ) ตั้งแต่เริ่มแรกที่รัศมีแห่งอิสลามได้บังเกิดขึ้น ” ครั้นเมื่อมีการ

อิญญ์เราะฮ์ไปยังมะดีนะฮ์ บรรดาภรรยาของท่านนบี ﷺ ก็ได้มีส่วนร่วมในการละอวะฮ์ ไม่ว่าจะ เป็นในเรื่องของการถ่ายทอดวิทยาการอิสลาม การเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ระหว่างนบี ﷺ และเศาะหาบะฮ์ การละอวะฮ์ด้วยกับแบบอย่างที่ดีงาม การสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย การตกเดือนที่ดี เป็นต้น ดังที่ Ibrāhīm al-Jamal (n.d.: 60) กล่าวว่า “เหล่าเรือนของท่านนบี ﷺ เป็น ศูนย์กลางสำหรับการละอวะฮ์ ที่ผู้คนสามารถไป คัมด้า (รับเอา) บทบัญญัติต่างๆ ที่เกิดประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของศาสนาและคุณา โดยที่พวกเขาจะได้ถามถึงการกระทำและคำพูดของท่าน เราะฮ์ฮุส ﷺ รวมถึงสิ่งที่พวกเขาไม่ได้รู้เห็นและท่าน เราะฮ์ฮุส ﷺ ไม่ได้เป็นใจ (กัศค้าน) และพวก นาง (อุมมะฮะฮ์อัลมุอ์มินีน) จะคอยตอบคำถาม สั่งสอน และเผยแพร่คำพูดและการกระทำของท่าน” ซึ่งการละอวะฮ์ดังกล่าวของอุมมะฮะฮ์อัลมุอ์มินีน ตลอดจนเศาะหาบียะฮ์ท่านอื่นๆ ทั้งหมดล้วน ดำเนินการโดยปัจเจกบุคคล (ฟัรดิยะฮ์) โดยไม่ได้รวมตัวกันได้ชื่อหรือมีโครงสร้างอะไรชัดเจน หากแต่ดำเนินตามบริบทสังคมในสมัยนั้นที่อาจไม่มีความจำเป็นในการจัดตั้งกลุ่ม บรรดาอุมมะฮะฮ์อัลมุอ์มินีนเป็นสตรีที่มีความประเสริฐ เป็นต้นแบบในการละอวะฮ์และต้นแบบด้านอื่นๆ ที่ดี งามยิ่งแก่มุสลิมะฮ์ทุกยุคสมัย จำเป็นที่มุสลิมะฮ์นักคาอิมะฮ์จะต้องศึกษาเรียนรู้ วิถีชีวิตของพวกนาง ดังผลการศึกษาของ Ramadān Ishāq al-Zaiyān (2005: บทกัศยอ) กล่าวว่า “บรรดาอุมมะฮะฮ์อัลมุอ์มินีนได้ดำเนินการละอวะฮ์เคียงคู่ท่านนบี ﷺ เพื่อเผยแพร่คัมด้าอันยิ่งใหญ่ และในวิถีชีวิตของพวก นางนั้นมีตัวอย่างและต้นแบบที่ดีแก่สตรีมุสลิมในการละอวะฮ์สู่ศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ อย่างแข็ง ขัน” สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Haifa'a Hishām Sulaimān (2007: บทกัศยอ) ที่ว่า “สตรีในสมัย ของท่านนบี ﷺ ถือเป็นต้นแบบสำหรับสตรีที่สนใจในการละอวะฮ์” สำหรับการละอวะฮ์ในสังคม ปัจจุบันนี้มีรูปแบบที่หลากหลายขึ้น เช่น การรวมตัวกันจัดตั้งสมาคม ชมรม กลุ่มต่างๆ ซึ่ง การรวมตัวกันเพื่อทำงานเรียกร้องสู่อัลลอฮ์ ﷻ เป็นรูปแบบหนึ่งที่มีความจำเป็นในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะ การรวมตัวกันเป็นกลุ่มองค์กรเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะทำให้การละอวะฮ์มีความเข้มแข็ง มี ประสิทธิภาพ และมีการทำงานที่ต่อเนื่อง ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (สุวรรณา, 2556) กล่าวว่า “การรวมตัว เป็นองค์กรนั้นเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การละอวะฮ์ของเรามีประสิทธิภาพมากขึ้น แล้วก็สามารถ ที่จะลงสู่กลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวางมากขึ้น ช่วยให้ละอวะฮ์ได้รอบด้านขึ้น แล้วก็เป็นการช่วยเหลือ กลุ่มเป้าหมายได้หลายกลุ่มมากขึ้น ” และผู้ให้ข้อมูลอีกท่าน (กุศลีน, 2556) กล่าวว่า “...ถ้ามีกลุ่ม องค์กร ในเรื่องของการดำเนินกิจกรรม มันก็จะมีความต่อเนื่อง เพราะว่าองค์กรก็จะชัดเจน แล้วก็ถ้า

มัน ไม่มีกลุ่ม ไม่มีองค์กร มันอาจจะขาดความต่อเนื่องหรือว่าทิศทางที่ชัดเจนในการทำงานด้วย ส่วนหนึ่ง” สอดคล้องกับ ‘Abd al-Karīm Zaidān (2009: 303) กล่าวว่า “อายะฮ์ข้างต้น (อัลมาอิดะฮ์: 2) ถือเป็นอีกหลักฐานหนึ่งในการรวมกลุ่มและทำการอะฮ์ซันเป็น ญะมาอะฮ์ การรวมตัวกันเป็น ญะมาอะฮ์เป็นสิ่งที่จำเป็นเมื่อการรวมตัว การปฏิบัติงาน หรือสิ่งที่เรียกร้อง ตั้งอยู่บนคุณธรรม การรวมตัวกันเพื่อทำงานอะฮ์ซันเป็นกลุ่มองค์กรมีสถานะเดียวกับการ อยู่เป็นญะมาอะฮ์ ดังที่ผู้ให้ ข้อมูล (ปารีละฮ์, 2556) กล่าวว่า “การอยู่เป็นองค์กร ก็เหมือนกับการอยู่เป็นญะมาอะฮ์นั่นเอง มีการ ปรีกษาหรือ ช่วยเหลือกัน อิสลามก็ให้เราอยู่เป็นญะมาอะฮ์ในแง่ของการช่วยเหลือ มีอะไร ก็ช่วยเหลือเลย การอยู่เป็นองค์กรจะทำให้มีพลังมากขึ้น ” ซึ่งโดยพื้นฐานของญะมาอะฮ์แล้ว เป็นสิ่ง ที่ศาสนาส่งเสริม รายงานจากอะบีดีร์คออ์ رضي الله عنه จากท่านเราะฮ์ลุล رضي الله عنه กล่าวว่า

((...فَعَلَيْكَ بِالْجَمَاعَةِ فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الذِّبْ الْقَاصِيَةَ))

(أخرجه أبو داود: 511)

ความว่า “...ดังนั้นพวกท่านจงยึดมั่นในญะมาอะฮ์ เพราะแท้จริง สุนัขป่าจะกินแกะที่หลงฝูง”

(บันทึกโดย Abū Dāwud: 511)

การทำงานเป็นญะมาอะฮ์เป็นสิ่งที่จำเป็นใน การให้ความช่วยเหลือและ สร้างสังคม ที่ดี เป็นตัวที่ขับเคลื่อนงานอะฮ์ซันสังคมให้เกิดขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (ราณี, 2556) กล่าวว่า “การที่ จะไปทำงานสังคม มันทำงาน โดดเดี่ยวไม่ได้หรอก ทุกกิจกรรมต้องทำงานเป็นทีม ทีนี้คำว่าทีม คืออะไร แต่ของเรานั้นคือญะมาอะฮ์ ซึ่งมีความลึกซึ้งมากกว่า ญะมาอะฮ์มีความผูกพัน ความห่วงใย ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือ การดักเตือน ญะมาอะฮ์มีความลึกซึ้งมากกว่าคำว่าทีมในองค์กรต่างๆ ดูเดี๋ยวนี้เนะ ทำงานอะไรต้องเป็น Network (เครือข่าย) มันเป็นเรื่องที่เพิ่งมานูมไม่กี่ปีเอง แต่ว่าของเรา ญะมาอะฮ์มีมานานแล้ว ทีนี้ถ้าเราทำงานคนเดียวไม่มีญะมาอะฮ์มันจะได้ผล อย่างไร” สอดคล้อง กับ Hamka (1982: 80) กล่าวว่า “และเพื่อให้ความมั่นคงและเข้มแข็งในการมุ่งสู่ความดีดังกล่าว จำเป็นจะต้องมีการจัดตั้งญะมาอะฮ์ขึ้นในสังคม (เพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม) ในสมัยของ ท่านเราะฮ์ลุล رضي الله عنه เอง ครั้นเมื่อเดินทางไปยังมะดีนะฮ์ ก็มี ญะมาอะฮ์ ผู้ศรัทธาทั้งจากมุฮาญีรีนและ

อันศอรุ ซึ่งจากญะมาอะฮ์นี้เองที่ล้วนเป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวงานอะฮ์ลุลฮะดีนให้จรรขยายขึ้นและ
 ทำให้งานอะฮ์ลุลฮะดีนมีศักยภาพด้วยการอนุมัติของอัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้นการรวมกันเป็นญะมาอะฮ์เพื่อ
 ทำงานอะฮ์ลุลฮะดีนในรูปแบบของ มูลนิธิ สมาคม ชมรม กลุ่ม หรืออื่นๆ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและ
 มีความจำเป็นในปัจจุบัน แต่ไม่ได้หมายความว่า การทำงานอะฮ์ลุลฮะดีนปัจเจกบุคคล (ฟิรคียะฮ์) ไม่มี
 ความสำคัญหรือจำเป็น ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (สุวรรณา, 2556) กล่าวว่า “ในเรื่องของการอะฮ์ลุลฮะดีนจริงๆ
 แล้วส่วนตัวเราก็ต้องทำเอง ส่วนก็การรวมตัวกันเป็นองค์กรเราก็ต้องทำ เพราะว่าในการอะฮ์ลุลฮะดีน
 รายบุคคลหรืออะฮ์ลุลฮะดีนฟิรคียะฮ์ เป็นสิ่งจำเป็นมาก เราต้องทำรายวันเลย”

สำหรับ มุสลิมะฮ์ที่มีความรู้ มีความเข้าใจในหลักการของศาสนา มุสลิมะฮ์ ที่
 ต้องการงานอะฮ์ลุลฮะดีน สวมควรที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์กรอะฮ์ลุลฮะดีน ดังที่ผู้ให้ข้อมูล
 (ปารีละฮ์, 2556) กล่าวว่า “เราต้องเข้าทำงานในองค์กร เพราะถ้าเราอยู่ข้างนอก เราไม่รู้ว่าเขาทำงาน
 เพื่ออะไร การได้เข้าไปในองค์กร ก็ทำให้เรามีโอกาสได้ฝึกเตือน ได้ทำการอะฮ์ลุลฮะดีน” ผู้ให้ข้อมูลอีก
 ท่าน (สะตีมะ, 2556) กล่าวว่า “มุสลิมะฮ์อยู่คนเดียว ไม่ได้แน่นอน หะดีษนบีบอกแล้วว่า ใครออก
 จากกลุ่มเขาคอนนั้นก็เข้านรก ก็ขอให้เราห่างไกลจาก สิ่งนั้น เพราะฉะนั้นเราจะต้องพยายามเกาะกลุ่ม
 เพื่อที่จะทำงาน แม้ว่าการทำงานของเราไม่ได้ถึงระดับสากล หรือระดับประเทศ ก็ค่อยๆ ทำ
 ค่อยๆ ไปได้ไป เพื่อไปสู่จุดในการอะฮ์ลุลฮะดีนของเรา” สอดคล้องกับที่อับดุลมูนิซและคณะ (2555: 25)
 กล่าวว่า “การทำงานเพื่ออิสลามนั้นถือเป็นสิ่งที่มีเกียรติยิ่ง เธอจำเป็นต้องค้นหาความสามารถ
 พิเศษที่ตัวเองมีและใช้มันให้เป็นประโยชน์เพื่ออิสลาม บางทีงานสอนหรือการเข้าไปมีส่วนร่วม
 ในองค์กรต่างๆ อาจจะเหมาะสมกับเธอ ดังนั้นขอให้เธอจงพยายามค้นหารูปแบบที่ดีที่สุด ที่เธอจะ
 สามารถช่วยเหลืออิสลาม อินชาอัลลอฮ์ พระองค์จะทรงตอบรับการทำงานของเธอย่างแน่นอน ”
 ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่ามุสลิมะฮ์อายะฮ์จำเป็นต้องไปมีส่วนร่วมในการอะฮ์ลุลฮะดีนในรูปแบบ
 ญะมาอะฮ์ เพื่อสร้างพลัง และเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ละทิ้งหรือ
 เพิกเฉยต่อการอะฮ์ลุลฮะดีนฟิรคียะฮ์

การที่มุสลิมะฮ์รวมตัวกันทำงานอะฮ์ลุลฮะดีนด้วยกันมีข้อดีประการหนึ่ง คือ
 จะทำให้สามารถเข้าถึงได้มากกว่าที่จะให้บุรุษมาทำหน้าที่ นี้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (สุวรรณา, 2556) กล่าวว่า
 “ในเรื่องที่มุสลิมะฮ์จะมารวมกลุ่มกันเพื่อที่จะทำงานอะฮ์ลุลฮะดีน คืองานอะฮ์ลุลฮะดีนผู้ชายจำเป็นต้อง
 ทำ แต่เรื่องที่น่าไปทีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้หญิง ผู้ชายจะมาทำก็เป็นสิ่งที่ลำบาก ” และในบางเรื่อง

บุรุษก็ไม่อาจเข้าถึงหรือให้รายละเอียดได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (สรินญา , 2556) กล่าวว่า “จำเป็นสำหรับมุสลิมะฮ์ ถ้ามีโอกาสในการเข้าไปช่วยเหลือสังคมที่มุสลิมินไม่สามารถที่จะเข้าไปได้ นั่นคือสิ่งสำคัญ และบางอย่าง เรื่องของเด็ก กลุ่มเล็กๆ การเข้าถึง ความอ่อนโยน พูดถึงมุสลิมินเขาอาจจะเข้าไม่ได้” สอดคล้องกับผลการ ศึกษาของ Ramadān Ishāq al-Zaiyān (2005: 1422) ที่ว่า “การละอวะฮ์ของมุสลิมะฮ์ สุมีด้านเฉพาะสำหรับมุสลิมะฮ์ ซึ่ง บุรุษไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาหรือแทนที่สภาพเหล่านี้ได้ ตัวอย่างเช่น สิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเฉพาะด้าน เช่นเรื่อง ความสะอาดของสตรี การตั้งครุภักดิ์ เรื่องของแม่นมและอื่นๆ”

สำหรับองค์กรละอวะฮ์ของมุสลิมะฮ์ ในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้และ กรุงเทพมหานคร ล้วนแล้วเป็นองค์กรละอวะฮ์ที่ยังไม่ได้จดทะเบียนทางกฎหมายอย่างเป็นทางการ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (มยุรา , 2556) กล่าวว่า “กลุ่มองค์กรที่ทำงานกันอยู่ในประเทศไทย ถ้าพูดถึงองค์กรสตรีที่เป็นมุสลิมจริงๆ แล้ว เป็นองค์กรที่เป็นทางการจริงๆ แทบไม่มีเลย ที่แบบเป็นทางการแบบมีหัวกระดาษนั้นแทบไม่มี อย่าง WAMY (สภายูมุสลิมโลก ประจำประเทศไทย) ก็เป็นองค์กรที่มีฝ่ายสตรีอยู่ ก็เป็นองค์กรที่เน้นหลายด้าน แต่องค์กรที่แบบผู้หญิงเองจริงๆ ก็ไม่มี” ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรจะมีการจัดตั้งองค์กรสตรีมุสลิมที่เป็นทางการ มีการจดทะเบียนเป็นที่เรียบร้อย อาจจะจัดตั้งองค์กรกลางอยู่ในกรุงเทพมหานครและมีองค์กรเครือข่ายแต่ละภาค เพื่อให้การทำงานละอวะฮ์ของมุสลิมะฮ์มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพ และที่สำคัญคือเป็นเอกภาพ แต่ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้แต่ละเครือข่ายดำเนินกิจกรรมในวิธีการต่างๆ ที่สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นๆ ได้อย่างอิสระเพื่อให้สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของมัจญ์ฮ์ในทีๆ นั้น ที่อาจมีความแตกต่างกัน และควรมีสถาบันในการเตรียมพร้อมการเป็นดาอียะฮ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมมุสลิมในประเทศไทยยังขาดอยู่ ทั้งนี้เพื่อผลิตและเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพของดาอียะฮ์ในการทำงาน ผู้สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ยกตัวอย่างในบางประเทศ เช่น ที่ ประเทศซาอุดีอาระเบีย จะมีสถาบันเพื่อการ เสริมสร้างศักยภาพ การเป็นอิมามและนักดาอียะฮ์¹²² อย่างชัดเจน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากสังคมมุสลิมในประเทศไทยมีศักยภาพในการจัดตั้งสถาบันเพื่อการผลิต ดาอียะฮ์ สังคมมุสลิมจะได้ประโยชน์อย่างมากจากบรรดานักดาอียะฮ์ทั้งชายและหญิง และหากได้ดำเนินการภายใต้องค์กรที่เป็นทางการ ยังจะเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานดียิ่งขึ้นไปอีก

¹²² معهد إعداد الأئمة والدعاة

5.2.2 วิธีการตะอวะฮฺ

การตะอวะฮฺประกอบด้วยองค์ความรู้หลายๆ ส่วน และส่วนหนึ่งคือ วิธีการหรือแนวทางในการตะอวะฮฺ ในการนี้บรรดาอุมมะฮฺอัลมุอ์มินีนได้ใช้วิธีการหรือแนวทางต่างๆ ในการตะอวะฮฺผู้คน ในสมัยนั้น วิธีการหรือแนวทางส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้จากการศึกษา ได้แก่ การตะอวะฮฺด้วยกับแบบอย่างที่ดีงาม การดักเตือนที่ดี การสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย การเผยแพร่วิทยาการอิสลาม และการเสริมสร้างกำลังใจ

การมีองค์ความรู้ในการตะอวะฮฺเป็นสิ่งสำคัญจำเป็นสำหรับคอาอีย์ไม่ว่ายุคสมัยจะผ่านไปกี่ปี และองค์ความรู้ในการตะอวะฮฺ ส่วนหนึ่งก็คือวิธีการตะอวะฮฺ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่นักคอาอีย์จะต้องเรียนรู้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า (ปารีตะฮฺ, 2556) “จำเป็นจะต้องศึกษาวิธีการตะอวะฮฺ เพราะคนเราไม่เหมือนกัน เราจำเป็นจะต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย คุณตัวอย่างนบี ท่านก็ตะอวะฮฺกับผู้คนที่หลากหลาย กาฟิร มุนาฟิก ” สอดคล้องกับ Hamid bin Nāṣir (1998:33) กล่าวว่า “การที่แนวทางหรือสำนวนในการตะอวะฮฺมีความแตกต่างก็ สืบเนื่องจากมัจอูฮ์ที่มีความต่าง ” การศึกษาวิธีการตะอวะฮฺ ควรมีการศึกษาอย่างจริงจัง มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นการเฉพาะ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (ราณี, 2556) กล่าวว่า “ถ้าใครสามารถสร้างทฤษฎีหรือจัดคอร์สอบรม ก็เหมือนกับ การอบรมเรื่องจิตวิทยา Positive thinking ถ้ามีใครสามารถทำหลักสูตรนี้ขึ้นมาได้แล้วก็จัดอบรมวิธีการตะอวะฮฺที่ดีงาม ต้องใช้เทคนิคยังไง เข้าหาผู้คน พุคคฺยยังงี เชื่อว่าเราสามารถที่จะเชิญชวนคนได้ดีกว่านี้ ทำให้ประสิทธิภาพในการตะอวะฮฺได้ผลมากกว่านี้เยอะเลย ” สอดคล้องกับที่ Fathī Yakan (2007: 106) กล่าวว่า “แนวทางในการตะอวะฮฺ เป็นปัจจัยที่ช่วยให้ นักคอาอีย์ได้รับความสำเร็จในการตะอวะฮฺ ทำให้การตะอวะฮฺมีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แนวทางที่ดีถือเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีความสำคัญ สำหรับนักคอาอีย์ ที่จะต้องเตรียมพร้อมในทุกเวลาและด้วยความพยายามเพื่อที่จะนำพาสู่เป้าหมายที่ต้องการ ” ในส่วนของการจัดอบรมเรื่องการตะอวะฮฺ มี ผู้ให้ข้อมูลอีกท่าน (ศอลิหะฮฺ, 2556) กล่าวว่า “ทางกลุ่มก็มีการศึกษาเหมือนกัน แล้วก็เชิญผู้รู้มาให้ความรู้ เราจะมีการอบรมมูรอบบีย์ด้วย การที่เราจะไปตะอวะฮฺคนอื่น เราจะต้องรู้ด้วยว่าตะอวะฮฺคืออะไร เรื่องตะอวะฮฺนี่คือการเป็นอย่างไร ก็อาจจะมี ชัยคฺริฎอ ดร.อณิส อ.อับดุลลฮฺ หรือวิทยากรคนสำคัญที่เราเชิญมาให้ความรู้ก่อนที่เราจะจัดค่ายสำคัญของเราอะคะ ” ผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า การจัดอบรมดังกล่าวเป็นการเริ่มต้นที่ดี และเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับองค์กรตะอวะฮฺอื่นๆ ในการนี้ควรมีการจัด

อบรมอย่างต่อเนื่อง และลงรายละเอียดถึงวิธีการเทคนิคต่างๆ ในการละอวะฮฺ เป็นต้น

นักคาลิฮฺจำเป็นสำหรับจะต้องศึกษาวิธีการหรือแนวทางที่ถูกระบุไว้ในอัลกุรอาน และแบบอย่างที่ท่าน เราะฮฺลุล ﷺ ได้กระทำไว้ เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นในการละอวะฮฺของตน ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (มยุรา, 2556) กล่าวว่า “เพราะเราะฮฺลุลก็ทำแบบอย่างให้เราดูเยอะแยะหลายรูปแบบ ในอัลกุรอานก็มีให้เราเรียกเรื่องด้วย หิกมะฮฺ แล้วก็ การตัดเตอนที่ดี ก็คือกลุฑุฑที่แบบคาย แล้วก็ หิกมะฮฺมันหมายถึงถึงสิ่งที่เวลาเราพูดไปแล้วคนฟังเขาเบิกบาน เขาจับได้ แต่ถ้าพอพูดไปแล้วเขา เกรียคนเญย เขาเรียกว่าไม่ ไซ่หิกมะฮฺแล้วละ มันคงจะเป็นอะไรสักอย่างหนึ่งที่ไม่ได้ผล เพราะพอเรา พูดปุ๊บเขาเกิดอาการต่อต้านเญย มันก็ทำให้แทนที่จะเกิดผลดีมันเกิดผลเสียเหมือนกัน ” สอดคล้อง กับที่ Muḥammad Ṣaliḥ al-‘Uthaimīn (1991: 17) ได้กล่าวถึงหิกมะฮฺไว้ว่า (การมีหิกมะฮฺ) หมายถึง การที่นักคาลิฮฺมีความรู้และวิจารณญาณที่ถูกต้อง มีความเหมาะสมไม่ว่าจะ เป็น คำพูดที่เลือก ถ้ายทอดออกมา สถานการณ์หรือสภาพการณ์ รวมถึงบุคลิกภาพและการกระทำที่แสดงออก มา Ibn Qayyim ﷺ (2001/2: 188) กล่าวว่า “หิกมะฮฺ คือ การกระทำที่มีความเหมาะสม ด้วยวิธีการที่ เหมาะสม และกระทำในเวลาที่เหมาะสม ” ซึ่งหิกมะฮฺเป็นสิ่งที่จำเป็นในการละอวะฮฺ สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ Ṣāliḥ al-Raqīb (2005: 1422) ที่ว่า สิ่งที่ต้องการจากการละอวะฮฺ คือ หิกมะฮฺ

อัลลอฮ ﷻ ได้ตรัสเกี่ยวกับวิธีการหรือแนวในการละอวะฮฺไว้ว่า

﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بَاتِّبِي هِيَ أَحْسَنُ...﴾

(النحل: 125)

ความว่า “จงเรียกร้องสู่แนวทางแห่งพระเจ้าของสุเจ้า ด้วยหิกมะฮฺ และการตัดเตอนที่ดี และจงโต้แย้งพวกเขาด้วยสิ่งที่ดีกว่า ¹²³ แท้จริงพระเจ้าของพระองค์และพระองค์ทรงรู้ดียิ่งถึงบรรดาผู้ ที่อยู่ในทางที่ถูกต้อง...”

¹²³ ก็ด้วยเหตุผลและหลักฐาน ด้วยความอ่อนโยนและสุภาพ

(อِنَّนะหฺ์ลู่: 125)

นอกจากการมีความรู้ ความเข้าใจในวิธีการละอวะฮฺแล้วนักคอาอิยฺหฺดีก็ต้องมีทักษะในการละอวะฮฺ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (อมานี , 2556) กล่าวว่า “ไม่ว่าจะเป็นอาชีพรเพื่อคุณหาหรือว่าอาคิเราะฮฺ อาชีพทุกสายอาชีพทุกคนจำเป็นที่จะต้องฝึกทักษะ ต้องเรียนรู้กับมันอยู่แล้ว ดังนั้นการละอวะฮฺ การทำงานศาสนาก็เช่นเดียวกันที่ต้องฝึกฝนเรียนรู้กับมันนะคะ สอดคล้องกับที่ผู้ให้ข้อมูลอีกท่านหนึ่ง (ฟาตีหะฮฺ, 2556) กล่าวว่า “เพราะว่าเรายู่อึๆ แล้วจะไปพูดให้คนสนใจหรือว่าเข้าใจในหลักการจริงๆ มันแค่ไปยื่นอ่านหนังสือถ้าคนฟังบางคนก็เข้าใจง่าย มันคงไม่ต้องมีสื่อการสอนอะไรที่เยอะเยอะไซ้ใหม่คะ แบบว่าต้องหาเทคนิคนู่นนี่ นั่นเหมือนกัน การที่เราจะละอวะฮฺให้คนเข้าใจ มันต้องมีเทคนิค มีประสบการณ์ มีความรู้ที่เราต้องเป็นสื่อแห่งการเข้าใจ ” สอดคล้องกับที่ ‘Abd al-‘Azīz bin ‘Abd Allāh bin Bāz (1997: 27) กล่าวว่า “นักคอาอิยฺหฺ์อัลลอฮฺ ﷺ จำเป็นจะต้องชาญฉลาดในการละอวะฮฺ เลือกลงแนวทางการละอวะฮฺอย่างรอบคอบ ไม่รีบเร่งและไม่แข็งกร้าว ทว่าต้องละอวะฮฺด้วยหิกมะฮฺ นั่นคือ ด้วยข้อความอันชัดเจนจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ ด้วยกับคำตักเตือนที่ดี และการโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่า และดังกล่าวนี้เป็นแนวทางที่จำเป็นสำหรับการละอวะฮฺอัลลอฮฺ ﷺ ส่วนการละอวะฮฺด้วยความเขลา นั้น เป็นสิ่งที่อันตรายและไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด” วิธีการหรือแนวทางในการละอวะฮฺ ไม่ได้มีเพียงแค่ว่า หิกมะฮฺ การตักเตือนที่ดี และการโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่า ตามที่ปรากฏในอายะฮฺข้างต้นเท่านั้น 3 วิธีการข้างต้นถือเป็นแนวทางหลักในการละอวะฮฺ ดังที่ Ḥamid bin Naṣir (1998: 31) กล่าวว่า “แนวทางละอวะฮฺหลักๆ ที่ปรากฏหลักฐานจากอัลกุรอาน ได้แก่ หิกมะฮฺ การตักเตือนที่ดี และการโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่า”

ถึงกระนั้นก็ตามวิธีการหรือแนวทางในการละอวะฮฺไม่ใช่สิ่งที่ตายตัวเสมอไป วิธีการหนึ่งอาจใช้ได้กับคนกลุ่มหนึ่ง คนในสังคมหนึ่ง แต่อาจจะใช้ไม่ได้กับคนในอีกกลุ่มหนึ่ง สังคมหนึ่ง ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (กุศลิน , 2556) กล่าวว่า “เหมือนกับว่าในเรื่องความรู้เกี่ยวกับละอวะฮฺว่าคุณจะทำยังไง หรือว่าโดยทางทฤษฎี นี่จำเป็นที่จะต้องศึกษา แต่ในขณะที่เดียวกัน มันก็ไม่ได้คำตอบซะทีเดียวว่าในทฤษฎีจะมาใช้กับกลุ่มเราได้ หรือว่ากับบริบทของสังคมเราได้ อย่างมันต้องอาศัยในชีวิตจริง สภาพในชีวิตจริง แล้วก็ประสบการณ์ แล้วบางทีผู้ใหญ ใ่อึๆ หรือว่าคนในชุมชนนั้น ที่อาจจะไม่ได้เป็นนักละอวะฮฺนะ แต่ว่าให้คำปรึกษาหรือแนวทางได้ดีเหมือนกัน ก็คือทั้งในส่วนของทฤษฎีที่เราควรจะต้องศึกษา หรือในส่วนของชุมชน หรือบุคคลในสังคม นะคะ ที่ควร

จะต้องศึกษา” ในการนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นอกจากนักคาลิอัยจะศึกษาส่วนที่เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับวิธีการอะวะฮฺแล้ว การศึกษาบริบทของผู้ที่เป็นมัดอูฮฺ ถึงวิถีชีวิตของเขา สังคมของเขา จะเป็นสิ่งที่ช่วยนักคาลิอัยสามารถเลือกวิธีการอะวะฮฺ เพื่อที่จะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ ได้ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลอีกท่านหนึ่ง (มยุรา, 2556) กล่าวว่า “เราต้องมีข้อมูล เหมือนอย่างที่เขายกมาให้เรารู้ เราศุภายิตเขายกมาให้เรารู้ เรา รบลิบครั้งชนะลิบครั้ง ก็คือว่าเราจะไปอะวะฮฺในกลุ่มไหนเราต้องรู้ก่อนว่าคนกลุ่มนั้นเป็นอย่างไร แล้วก็เราก็ต้องศึกษาเบาะแสที่พื้นหลังของเขาว่าเขาเป็นยังไง เขาชอบอะไร เขามีอะไรที่ไหน”

ครั้นเมื่อท่านเราะฮูล ﷺ จะมอบหมายให้ท่านมูอาซ บุตร ญะบัล ﷺ ไปอะวะฮฺที่ประเทศเยเมน คำสั่งเสียเริ่มแรกที่ท่านมูอาซ ﷺ คือ

((إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ ...))

(أخرج البخاري: 1458 ومسلم: 19)

ความว่า “แท้จริงแล้วท่านจะพบเจอกับกลุ่มชนหนึ่งที่เป็นอะฮฺลุดดีน ¹²⁴ ...”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy: 1458 และ Muslim: 19 จำนวนนี้เป็นของ Muslim)

บรรดาอุละมาอ์กล่าวว่า หนึ่งในหิกมะฮฺของคำสั่งเสียที่ท่านเราะฮูล ﷺ มอบให้ท่านมูอาซ ﷺ นี้ ก็เพื่อให้เขาได้รู้จักลักษณะของมัดอูฮฺ เพื่อที่เขาจะได้เตรียมพร้อมที่จะสนทนาถกเถียงกับพวกเขา เพราะพวกเขาคือกลุ่มชนที่มีความรู้ (อนุ อับดิรเราะหฺมาน อับดุลลอฮฺ , อ้างแล้ว: 13) การศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับวิธีการอะวะฮฺอย่างเข้าใจอ่องแท้ การรู้จักถึงภูมิหลังของมัดอูฮฺและประการสำคัญ คือ การรู้จักใช้วิธีการที่เหมาะสมกับมัดอูฮฺ จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การอะวะฮฺประสบความสำเร็จด้วยการอนุมัติของอัลลอฮฺ ﷻ

¹²⁴ หรือชาวคัมภีร์ หมายถึง กลุ่มชนที่ได้รับคัมภีร์จากฟากฟ้า คือ คัมภีร์อินญีล และเตารอต ซึ่งได้แก่ ชาวคริสต์และยิว

5.2.2.1 การละอวษด้วยวิธีการเผยแผ่วิทยาการอิสลาม

บรรดาอุมมะฮาดอัลมุอ์มินีน เป็นผู้ที่มิบทยาบท ในการเผยแผ่วิทยาการอิสลาม ส่วนหนึ่งคือ การเผยแผ่วิทยาการความรู้อิสลาม (อัลกุรอาน หะดีษ) การตอบปัญหาศาสนา การเป็นสื่อกลางระหว่างเศาะหาบียะฮ์กับท่านนบี ﷺ และบทยาบทสำคัญภายหลังจากที่ท่านนบี ﷺ เสียชีวิตคือ การเป็นแหล่งที่มาของวิทยาการอิสลาม โดยเฉพาะท่านหญิงอาอิชะฮ์ رضي الله عنها ดังที่ Muhammad Ibrāhīm (1995: 273) กล่าวว่า “ภายหลังจากที่ท่านเราะฮ์ลุล ﷺ เสียชีวิต อุมมะฮาดอัลมุอ์มินีนหลายท่านก็ยังมีชีวิตอยู่ รวมถึงท่านหญิงอาอิชะฮ์ رضي الله عنها ท่านหญิงได้ใช้ชีวิตในบั้นปลายของท่านด้วยกิจกรรมที่ให้ประโยชน์แก่อิสลามและบรรดามุสลิมหลายประการ โดยเฉพาะในด้านการละอวษ และการสั่งสอน ถ่ายทอดวิทยาการอิสลาม ” สอดคล้องกับที่ Ibn Qayyim رحمه الله (1987: 349) กล่าวว่า “ท่านหญิงอาอิชะฮ์ رضي الله عنها มีบทยาบทที่ส่งผลดีในช่วงท้ายของอิสลาม นางมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของศาสนา และมีความรู้ความเข้าใจถึงการเผยแผ่ศาสนาให้แก่ประชาชาตินี้ได้รับ ” ท่านหญิงอาอิชะฮ์ رضي الله عنها มีความโดดเด่นในวิชาการหะดีษ เป็นสตรีที่จดจำหะดีษได้มากที่สุดในกลุ่มสตรี และมากที่สุดเป็นลำดับที่สามรองจากเศาะหาบะฮ์สองท่าน สอดคล้องกับผลการศึกษา ของ Ramādān al-Zaiyān (2005: 1430) ที่ว่า บทยาบทด้านการละอวษของท่านหญิงอาอิชะฮ์ رضي الله عنها ในด้านหะดีษ แสดงให้เห็นถึงบทยาบทของนางในด้านความรู้ท่ามกลางบรรดาเศาะหาบะฮ์ ” และภรรยาท่านนบี ﷺ อีกท่าน ที่มีความสำคัญอีกคือ ท่านหญิงอุมมุส ะละมะฮ์ رضي الله عنها ดังที่ Khalid bin Muhammad (2010: 2/77) กล่าวว่า “ส่วนหนึ่งจากความรู้ที่คิงามและการวินิจฉัยปัญหาศาสนา ที่มีหลักฐานอ้างอิงซึ่งให้ประโยชน์ต่อประชาชาติอิสลามได้แก่ สิ่งที่ได้รายงานจากท่านหญิงอุมมุส ะละมะฮ์ رضي الله عنها นางเป็นผู้หนึ่งที่ทำให้คำชี้ขาดปัญหาศาสนาแก่สตรีในสมัยนั้น ” ความรู้อิสลามได้รับการถ่ายทอดสืบสายเรื่อยมาจากเศาะหาบะฮ์ เศาะหาบียะฮ์ บุคดาบิอิน และเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ความรู้ที่เป็นวิทยาการอิสลาม เป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของผู้ศรัทธา และผู้ที่ความรู้และไม่มีความรู้ นั้นมีสถานะที่ไม่เท่าเทียมกัน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในเชิงของการตั้งคำถามว่า

﴿...فَلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ...﴾

(الزمر : 9)

ความว่า “...จงกล่าวเถิดมุหัมมัด ﷺ บรรดาผู้รู้และบรรดาผู้ไม่รู้จะ
เท่าเทียมกันหรือ...”

(อัลสุมร์: 9)

ความรู้จะนำมาซึ่งการที่บ่าวของ อัลลอฮ์ ﷻ คนหนึ่งเกิดการภักดีและยำเกรงต่อ
พระองค์ ดังที่พระองค์ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴾

(28 : فاطر)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ที่มีความรู้จากปวงบ่าวของพระองค์
เท่านั้นที่ เกรงกลัวอัลลอฮ์ ﷻ ”

(ฟาฏีร์: 28)

และการเผยแผ่วิทยายุทธอิสลาม ท่านเราะสูล ﷺ ได้ส่งเสริมให้มีการเผยแผ่ แม้
เพียงแต่ความรู้เดี๋ยวก็นับตาม ดังที่ท่านกล่าวว่า

((...بَلِّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً...))

(أخرجہ البخاری: 3274)

ความว่า “...จงเผยแผ่จากฉัน (ท่านนบี ﷺ) แม้เพียงแต่อายะฮ์เดียว
ก็ตาม...”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy: 3274)

ในหะดีษข้างต้น คำสั่งใช้ของท่านเราะสูล ﷺ คือ การเผยแผ่ออกไป ซึ่งเป็นคำสั่ง
ที่กว้าง ไม่ได้กำหนดวิธีการเผยแผ่แต่อย่างใด ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่อนุญาตในการจะคิดค้นวิธีการหรือ
กิจกรรมต่างๆ ในการเผยแผ่ความรู้ตามความเหมาะสมของเวลาและยุคสมัยภายใต้ขอบเขตของ
หลักการศาสนา ซึ่งวิธีการอะวัละฮ์ขององค์กรรมุสลิมะฮ์ในรูปแบบของการเผยแผ่ความรู้หรือ

วิทยาการอิสลามนั้นปรากฏใน หลายวิธีปฏิบัติ ได้แก่ การจัดบรรยายศาสนธรรม การจัดอบรม การเรียนการสอน การจำหน่ายและแจกสิ่งพิมพ์อิสลาม การจัดรายการวิทยุ จัดหัลเกาะห์หรืออุสเราะฮ์ และการจัดงานมุลตะกอ (พบปะมุสลิมะฮ์) ทั้งหมดล้วนเป็นกิจกรรมที่ทางองค์กรคิดค้นขึ้นเพื่อให้ มัคคุบ์หรือผู้ที่เป็กลุ่มเป้าหมายในการคะอะฮ์ได้รับความรู้ ความเข้าใจในคำสอนของอิสลามอัน เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นกิจกรรมที่มุสลิมะฮ์ดำเนินการเองทั้งหมด ซึ่ง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อคะอะฮ์ผู้คนผู้อัลลอฮ์ ﷻ จำเป็นจะต้องวางแผน มีการเตรียมการ เพื่อให้งาน ออกมามีประสิทธิภาพ ดังที่ Ahmad Abū Zaid (1994: 107) กล่าวว่า “การคะอะฮ์ผู้อัลลอฮ์ ﷻ ไม่ใช่การงานที่ทำอย่างสุ่มสี่สุ่มห้า โดยไม่มีการจัดลำดับ จัดระเบียบ หรือการวางแผน แต่การคะอะฮ์ เป็นการงานที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งจำเป็นต้องอาศัย วิธีการและสื่อในการคะอะฮ์ เพื่อ ปฏิบัติหน้าที่นี้ และเพื่อบรรลุสู่เป้าหมายของการคะอะฮ์”

การจัดบรรยายศาสนธรรมเป็นวิธีการให้ความรู้ ซึ่งอยู่ในแผนการดำเนินงาน องค์กรมุสลิมะฮ์ส่วนใหญ่ทั้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และกรุงเทพมหานคร ทั้งที่จัดเป็น ประจำทุกเดือน หรือจัดเป็นช่วงๆ เช่น สามเดือนครั้ง หรือสองถึงสี่เดือนต่อครั้ง ผู้วิจัยมีความเห็น ว่า การจัดบรรยายธรรมเป็นรูปแบบเผยแพร่ความรู้ที่ผู้ฟัง ได้ความรู้ค่อนข้างมาก เพราะการจัดบรรยาย แต่ละครั้งไม่ใช่แค่ ครึ่งชั่วโมง หรือน้อยกว่าหนึ่งชั่วโมง ดังที่ผู้ให้ ข้อมูล (ราณี, 2556) กล่าวว่า “จัด ทุกวันเสาร์สุดท้ายของเดือน เวลา 10.00-12.00” การบรรยายธรรมเป็นเป็นวิธีการที่สามารถให้ ความรู้ได้มากก็จริง แต่หากมีสิ่งที่จะช่วยเสริมให้การบรรยายมีความน่าสนใจ ก็จะทำให้เพิ่มอรรถรส ในการรับฟังมากขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (ราณี, 2556) กล่าวว่า “เหมือนตัวเองทำงานราชการเรามีโอกาส ไปรู้เห็นเวลาเขาประชุม เวลาไปประชุมของสมาคมโรคติดเชื้อ ก็จะมีหมอนั่งไปบนเวทีพูดเรื่องเชื้อ มีมอดอเรเตอร์ (ผู้ดำเนินรายการหรือพิธีกร) ก็นั่งแล้วคิดว่าทำไมไม่เราไปประยุกต์ใช้กับงานศาสนา จริงๆ ทำได้นะ แทนที่จะนั่งบรรยายปากเปล่า มันไม่เกิดแรงจูงใจ ” แต่กระนั้นก็ตามการใช้สื่อหรือ เทคโนโลยีเข้ามาช่วยก็มีข้อจำกัดในบางสถานที่ เช่น ในหมู่บ้าน จึงทำให้การบรรยายยังคงรูปแบบเดิมไว้ ไม่ได้ ใช้สื่อหรือเทคโนโลยีใดๆ เข้ามาช่วย ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (สะติมะ, 2556) กล่าวว่า “บางที่การไปให้ความรู้มุสลิมะฮ์ในบางครั้ง สถานที่ก็ไม่พร้อมที่จะใช้เทคโนโลยีได้ เช่น ถ้าเราไป สอนที่ชุมชน เราก็เลยต้องสอนแบบเดิมๆ จริงๆ เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่จำเป็นมากทำให้การคะอะฮ์ ไปได้เร็วขึ้น กลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้เร็วขึ้น สอดคล้องกับปัจจุบัน ” ถึงแม้การใช้สื่อหรือ

เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มความน่าสนใจในการบรรยาย แต่ถ้าหากทำให้เนื้อหาในการบรรยายลดน้อยลง หรือทำให้การบรรยาย เบี่ยงความสนใจไปที่สื่อมากเกินไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรจัดการเรื่องสื่อให้มีความเหมาะสม ไม่มากเกินไป จนทำให้เป้าประสงค์ของการจัดบรรยายเปลี่ยนไป การจัดบรรยายศาสนธรรมควรกำหนดหัวข้อที่น่าสนใจ เกิดประโยชน์ต่อผู้ฟังมากที่สุด ในฐานะที่เป็นองค์กรมุสลิมะฮฺ เบื้องต้นควรเลือกหัวข้อการบรรยายที่ให้ผู้ฟังมีความเข้าใจและตระหนักในเป้าประสงค์ที่แท้จริง ความรู้พื้นฐานต่างๆ และสิ่งที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (สุวรรณา, 2556) กล่าวว่า “...กิจกรรมจะเป็นการสร้างความเข้าใจและสร้างความตระหนัก สร้างจิตสำนึกที่จะดำเนินชีวิตในกรอบของอิสลาม ” และอีกผู้ให้ข้อมูลอีกท่าน (สะติมะ, 2556) กล่าวว่า “ให้ความรู้ตอนนี้เราพยายามให้ปลูกฝังหลักการพื้นฐานสำหรับการดำเนินชีวิตของมุสลิมะฮฺที่แท้จริง” การปฏิบัติดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lū Lū'h bintu 'Abd al-Karīm (1989/1: 447) ที่ว่า “จำเป็นสำหรับมุสลิมะฮฺคาอิมะฮฺ ในการเลือกหัวข้อการบรรยายที่เป็น แก่นแท้ของชีวิต และทุกๆ หัวข้อที่มีความจำเป็นในการดำเนินชีวิตในสังคม ” นอกจากนี้เรื่องที่เป็นพื้นฐาน การสร้างความตระหนัก สมควรที่จะมีการจัดบรรยายในหัวข้อที่เป็นทางออกของปัญหามุสลิมะฮฺ หรือเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของมุสลิมะฮฺ มุสลิมะฮฺ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (กุศลีน) กล่าวว่า “...หัวข้อความรู้เกี่ยวกับมุสลิมะฮฺ เช่น การเป็นแม่ที่สร้างวีรชน บรรดาเศาะหาบียะฮฺ ครอบครัวรั้วรัก ” ซึ่งการตั้งหัวข้อลักษณะนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lū Lū'h bintu 'Abd al-Karīm (1989: 447) ที่ว่า “จะต้องเลือกหัวข้อที่เหมาะสมเพื่อให้เข้าใจถึงสภาพของผู้คน และเป็นหัวข้อที่เป็นการแก้ไขปัญหาของพวกเขา” และประเด็นสำคัญที่ละเลยไม่ได้ในการจัดบรรยายให้ความรู้ การประชุม หรือสัมมนาวิชาการอิสลาม คือ การเลือกเวลาและสถานที่ๆ เหมาะสมในการจัดงาน ดังที่ Ahmad Abū Zaid (1994: 140) “จำเป็นสำหรับผู้จัดการประชุมหรือสัมมนาในการจัดระเบียบการประชุมหรือสัมมนาด้วยดี โดยการเลือกเวลา สถานที่ๆ เหมาะสมสำหรับการจัดงาน” ซึ่งในการนี้รวมถึงการจัดบรรยาย การจัดอบรมต่างๆ ด้วย สำหรับการจัดอบรม ก็เป็น วิธีการในการเผยแพร่วิชาการอิสลามอีกวิธีการหนึ่งที่พบในองค์กรมุสลิมะฮฺทั้งในสามจังหวัดชายแดนใต้และกรุงเทพมหานคร หัวข้อในการจัดอบรมก็มีลักษณะเดียวกับการจัดบรรยาย เป็นการให้เติมเต็มความรู้ พัฒนาศักยภาพ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (ฟาตีหะฮฺ, 2556)กล่าวว่า “งานอบรมมุสลิมะฮฺจัดมาได้ 15 ครั้งแล้วค่ะ แต่ครั้งที่จะจัดอบรมจะกำหนดหัวข้อในการอบรมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ณ เวลานั้นๆ หรือจัดขึ้นเพื่อเพิ่มเติมความรู้สำหรับ

มุสลิมะฮ์ในเรื่องที่ยังทราบกันน้อยในสังคม ทั้งนี้เพื่อต้องการเพิ่มพูน ศักยภาพของมุสลิมะฮ์และ พัฒนาการทำงานศาสนาของมุสลิมะฮ์ในบทบาทต่างๆ ” ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การอบรม การจัด อบรมเป็นการให้ความรู้ ให้รายละเอียดได้มากกว่าการจัดบรรยายทั่วไป ทั้งนี้เพราะโดยทั่วไปการ อบรมจะมีระยะเวลา ในการให้ความรู้ที่ยาวนานกว่า เช่นที่ผู้ให้ข้อมูล (กุศลีน, 2556) กล่าวว่า “งาน อบรมเลือดสดจัดครั้งเดียวแต่ในการอบรมครั้งนั้น อบรม 3 วัน วันละ 3 ชั่วโมง 3 เรื่อง หลาก นิฟาส อิสติฮาญะฮ์ ซึ่งเป็นการนั่งฟังบรรยายและซักถามเพิ่มเติมอย่างเดียวเพราะเนื้อหาแน่นมาก ” การ อบรมให้ความรู้เป็นวิธีการให้เผยแพร่ความรู้ได้ก่อนข้างละเอียดเป็นประโยชน์ต่อมุสลิมะฮ์และ สังคมมุสลิม บางการอบรมสามารถจัดเป็นประจำทุกสัปดาห์ ทุกเดือน ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (คุณสะตีมะ, 2556) กล่าวว่า “ก็มีอบรมให้ความรู้แก่มุสลิมใหม่เดือนละครั้ง เสาร์แรกของต้นเดือน ” และอีกท่าน กล่าวว่า (อามานี, 2556) “มีการอบรมผู้สนใจอิสลามและมุสลิมใหม่ที่ศูนย์อบรมต่างๆ จัดทุกวัน อาทิตย์เวลา 10.00-12.00 มีการสอน อบรมการอ่านอัลกุรอาน และมีเชิญอาจารย์สอนตฟิร้อล กุรอานด้วย” การอบรมที่สามารถจัดได้อย่างต่อเนื่องนั้น จะเป็นการอบรมที่มีกลุ่มเป้าหมายชัดเจน และกลุ่มเป้าหมายเองก็มีความสนใจในการเข้าร่วม แต่ในบางการอบรมก็ไม่ได้จัดโดยระยะเวลา กำหนดชัดเจน ผู้วิจัย มีความคิดเพิ่มเติมว่าหากองค์กรมีความพร้อมและศักยภาพก็ให้เพิ่มจำนวนครั้ง ในการจัดเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่มุสลิมะฮ์และสังคมมุสลิม

การเรียนการสอน เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการเผยแพร่วิทยาการอิสลามของ องค์กร มุสลิมะฮ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็น เป็นการสอนประจำสัปดาห์ ณ สถานที่ๆ ทางองค์กรนั้นๆ กำหนดขึ้น เช่น ที่มัสญิด เนื้อหาที่สอนจะเป็นอัลกุรอาน หะดีษ การสอน อ่านอัลกุรอาน ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (สะตีมะ, 2556) กล่าวว่า “การเผยแพร่ความรู้ขั้นแรก ก็มีการสอน แบบมัจญลิสฮิลมีฮ์ (สถานที่พบปะทางวิชาการ) กลุ่มเล็กๆ ตามมัสญิดอาทิตย์ละครั้ง ” และผู้ให้ ข้อมูลอีกท่าน (รูสนิยาห์, 2556) กล่าวเพิ่มเติมว่า “...ก็มีสอนอัลกุรอาน หะดีษ สอนประมาณ 2 ชั่วโมง” การสอนดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ Lü Lū'h bintu 'Abd al-Karīm (1989/1: 456) ที่ว่า “ปกติธรรมเนียมในการสอน จะเป็นการสร้างเข้าใจคำสอนที่เป็นอัลกุรอาน หะดีษ หรือหัวข้อ ที่ตั้งไว้ อันเป็นสิ่งที่จะเยียวยาปัญหา หรือให้คำอธิบายในประเด็นปัญหาของศาสนา ตามหลักการ ของอัลกุรอาน สุนนะฮ์ และชีวประวัติของบรรพชนอิสลามที่มีคุณธรรมรุ่นแรกๆ ” ในการนี้มีผู้ให้ ข้อมูลอีกท่าน (มยุรา, 2556) กล่าวว่า “เพราะว่าถ้าเราพูดถึงงานเนื้อหาที่เราเผยแพร่ออกไป มันก็ต้อง

ขึ้นอยู่กับกิตาบุลลอฮ์และสุนนะฮ์” การสั่งสอนด้วยสิ่งที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอาน หะดีษ และเรื่องราวของบรรพชน เป็นสิ่งที่ทำให้เพิ่มพูนการศรัทธา กระทำสิ่งดีงาม ออกห่างสิ่ง ชั่วร้าย ดำเนินชีวิต และครองตนตามครรลองของศาสนา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมมุสลิม มีความเข้มแข็ง แต่กระนั้นก็ขึ้นอยู่กับวิธีการอะฮ์ลุดดีนด้วยเช่นกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า (กุสลิน, 2556) “จริงๆ แล้ว เหมือนกับว่าถ้าคนที่เปลี่ยนแปลงตัวเองมาระดับ หนึ่งแล้วแต่คนด้วยนะค่ะ บางคนเพิ่งเริ่มเปลี่ยนแปลงแต่รู้สึกว่าจะทำอะไรที่มันแบบ ว่าใช่ มันเป็นข้อเท็จจริงของศาสนา เขาก็จะ ขวนขวายแล้วไม่ว่าการเผยแพร่วิชาการ จะเป็นรูปแบบบรรยายธรรมคาหรืออะไรก็แล้วแต่ หรือ เป็นนั่งอ่านศึกษาคุรอานกันหรืออะไรอย่าง นี้ เขาก็จะพร้อม แล้วก็อยากที่จะรับ แต่ว่าก็ต้องยอมรับว่าส่วนใหญ่ของสังคมก็จะเป็นคนที่ยังไม่ได้สนใจศาสนา เพราะฉะนั้นการที่เราจะนำเสนอแต่ เนื้อหาวิชาการอย่างเดียว มันก็จะไม่ได้ทั่วถึงทั้งหมด หลักๆ ก็จะพยายามคุยกันถึงรูปแบบที่จะเข้าถึง คนกลุ่มนั้นให้มากขึ้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของฟาติมะฮ์ อับดุลเศาะมัด (2545: บทคัดย่อ) “การที่จะทำให้สังคมมุสลิมมีความเข้มแข็ง ตรงตามกิตาบุลลอฮ์และสุนนะฮ์ของท่านเราะสูล ﷺ ด้วยการเลือกวิธีการอะฮ์ลุดดีนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่”

การจำหน่ายและแจกสิ่งพิมพ์อิสลาม เป็นวิธีการให้ความรู้วิธีการหนึ่งที่สามารถ ถ่ายทอดวิทยาการอิสลามทั่วไปและที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้โดยลายลักษณ์อักษรสำหรับการเผยแพร่ด้วย สิ่งพิมพ์อิสลามในที่นี่ได้แก่ หนังสือ วารสาร โปรซัวร์หรือแผนพับ ในส่วนของหนังสือจัดเป็นสื่อการอะฮ์ลุดดีนที่มีอิทธิพลในสังคม ดังผลการศึกษาของ Sālih al-Raqib (2005: 423) ที่พบว่า “สื่อในการอะฮ์ลุดดีนนั้นมีหลายรูปแบบ ประเภทของสื่อในการอะฮ์ลุดดีน ครอบคลุมในหลายๆ รูปแบบ หนังสือ ซีดี การจัดบรรยายธรรม การสนทนา ทั้งหมดเป็นสื่อในการ อะฮ์ลุดดีนที่มีอิทธิพลในสังคม ” และหนังสือเป็นสื่อที่มีคุณภาพประโยชน์อย่างยิ่งต่องานอะฮ์ลุดดีน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Lū Lū’ h bintu ‘Abd al-Karīm (198/1: 470) ที่พบว่า “หนังสือเป็น สื่อที่ประโยชน์อย่างยิ่งในการเผยแพร่การอะฮ์ลุดดีนสู่อัลลอฮ์ ﷻ หนังสือถือเป็นสื่อการอะฮ์ลุดดีนหนึ่งที่ สำคัญสำหรับมุสลิมะฮ์ ที่เป็นคาอิมะฮ์ เพราะเป็นสื่อที่สามารถทำงานที่ไหนก็ได้ ในบ้านของตัวเอง ได้ ไม่จำเป็นต้องไปเขียนข้างนอก ดังที่ Ahmad Abābiṭin (1993: 293) กล่าวว่า “งานทางด้าน หนังสือสำหรับมุสลิมะฮ์ เป็นงานที่เหมาะสมยิ่งสำหรับมุสลิมะฮ์คาอิมะฮ์ เนื่องจากไม่จำเป็นต้อง ออกจากบ้าน เพื่อเขียนหนังสือ ทั้งนี้เพราะสามารถเขียนได้ที่บ้านของนาง มุสลิมะฮ์คาอิมะฮ์ ที่

ทำงานทางด้านหนังสือ นางสามารถที่จะติดต่อกับทุกๆ คนในสังคม ทั้งบุรุษ สตรี โดยไม่จำเป็นต้องออกไป พบปะพวกนางในที่พักของพวกนาง หรือออกไปปะปนกับบุรุษ หนังสือเป็นบ่อเกิดของความรู้ต่างๆ เป็นแหล่งที่มาของแนวคิดต่างๆ เป็น จำเป็นสำหรับนักคาลัยที่ใช้ประโยชน์หนังสือเพื่อการอะวะฮฺ ไม่ว่าจะเป็นการเรียบเรียงหนังสือ การแปล ไม่ว่าจะเป็นจำหน่ายหรือแจก ดังที่ Ahmad Abū Zaid (1994: 143-144) กล่าวว่า “หนังสือเป็นแหล่งที่มาแรกๆ ของการเกิดแนวคิด การจัดพิมพ์ และเผยแพร่หนังสือในปัจจุบันมีความก้าวหน้าและมีความสวยงาม และเป็นไปได้ที่หนังสือจะถูกถ่ายเป็นล้านสำเนาจากหนังสือเล่มเดียว และทำแจกจ่ายสำเนาหนังสือไปทั่วประเทศ ดังนั้นจำเป็นสำหรับคาลัยฮฺในการใช้ประโยชน์จากงานด้านนี้ในการเรียบเรียงหนังสือที่มีประโยชน์ในเรื่องที่เกี่ยวกับอะกัศษฺ ฟิกฮฺ ชะรีอะฮฺ พยายามเผยแพร่ และพิมพ์สำเนาขึ้นแจกจ่าย ” ปัจจุบันหนังสือเป็นสื่อการเรียนรู้อิสลามที่แพร่หลายกันในสังคมมุสลิมบ้านเรา ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า แม้ว่าหนังสือจะมีการแพร่หลาย แต่หากสังคมมุสลิมไม่ได้ตระหนักในเรื่องของอ่าน หนังสือที่แพร่หลายต่างๆ ก็ไม่อาจจะเกิดประโยชน์เท่าที่ควร นอกจากผู้ที่ต้องการแสวงหาหรือขวนขวายความรู้เท่านั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า สังคมมุสลิมควรสร้างสังคมแห่งการอ่านให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ด้วยการสร้างความตระหนักและสำนึกที่ว่า การอ่านเป็นคำสั่งใช้ของอัลลอฮฺ ﷻ ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿قُرْأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾

(العلق: 1)

ความว่า “จงอ่านด้วยพระนามแห่งพระเจ้าของเจ้าผู้ทรงบังเกิด”

(อัลอะลัก: 1)

ผู้วิจัยมีความคิดหนังสือจะเกิดประโยชน์สูงสุด เมื่อสังคมตื่นตัวและให้ความสนใจต่อการอ่าน ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ สั่งใช้ไว้ นอกจากหนังสือแล้ว วารสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ต่างๆ ก็มีความสำคัญในการเผยแพร่วิทยาการอิสลามเช่นกัน เป็นหนึ่งในสื่อของการอะวะฮฺทางการเขียน ดังผลการศึกษาของ Sālih al-Raqib ที่พบว่า สื่อในการอะวะฮฺออกเป็น 6 วิธีการใหญ่ๆ ด้วยกัน ได้แก่ 1) สื่ออะวะฮฺทางการเขียน ได้แก่ แผ่นพับ วารสาร การ์ดอวยพรแสดงความยินดีและการ์ดเล็กๆ แสดงข้อความในการอะวะฮฺ ภาพวาด 2) สื่อทางการฟัง ได้แก่ การแจกจ่ายเทปคลาสเซทและซีดี

ศาสนา 3) การจัดนิทรรศการและการสัมมนา 4) การจัดโปรแกรมเพื่อการدريبะฮุและการเขียนคำขวัญเพื่ออะฮะฮุ 5) การจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการกุศล 6) ขบวนการเพื่อการอะฮะฮุ

การจัดรายการวิทยุ การจัดรายการศาสนาทางวิทยุเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการเผยแพร่ความรู้หรือวิทยาการอิสลาม เป็นการเผยแพร่ความรู้ด้วยคำพูด ซึ่งนักคาศาสตร์ทั้งชายและหญิงสมควรที่จะใช้วิทยุเป็นวิธีการหนึ่งในการเผยแพร่ความรู้ ถ่ายทอดสิ่งที่เป็นสัจธรรม ดังผลการวิจัยของ Lū Lū'h bintu 'Abd al-Karīm (1989/1: 463) ที่ว่า “วิทยุเป็นสื่อแรกเริ่มของการเผยแพร่ด้วยคำพูด ซึ่งบทบาทและเป้าประสงค์ในการเผยแพร่ด้วยคำพูดนั้นคือ คำพูดที่เป็นสัจธรรม ซึ่งจำเป็นสำหรับนักคาศาสตร์ทั้งหลาย ทั้งชายหรือหญิงในการใช้ประโยชน์จากสื่อนี้ ด้วยการมีหิกมะฮุ การให้การตักเตือน ตามสภาพของท้องถิ่นๆ ” วิทยุเป็นสื่อที่มุสลิมะฮุสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในฐานะของผู้จัดรายการเพื่อมุสลิมะฮุด้วยกัน ได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (กุศลีน, 2556) กล่าวว่า “ของมอย. (มหาลัยอิสลามยะลา) จะแบ่งเป็น 3 ช่วง สารมุสลิมะฮุ จะนำเสนอสาระเกี่ยวกับมุสลิมะฮุ บางครั้งก็เป็นความเคลื่อนไหวของกลุ่ม มุสลิมะฮุรอบรู้ จะนำเสนอความรู้เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยทั่วไป และ “หนังสือดีๆ ที่อยากให้อ่าน” เป็นการแนะนำหนังสือที่น่าอ่านจะออกอากาศวันอาทิตย์ 17.30-18.00 น. เป็นรายการที่อัดเทปไว้ค่ะ ” ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า วิทยุยังเป็นสื่อที่สำคัญในสังคม แม้ว่าในปัจจุบันจะมีสื่ออื่นๆ ที่ทันสมัย มีวิธีการให้ความรู้ใหม่ๆ เข้ามา เพราะวิทยุเป็นสื่อที่มีลักษณะที่เข้าถึงผู้ฟัง ได้ง่าย และสามารถรับฟังได้แม้ว่าจะอยู่ในบ้าน บนรถ หรือที่อื่นๆ และเป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มคนหลายช่วงอายุ ตั้งแต่เยาวชน ผู้ใหญ่ และกลุ่มผู้สูงวัยและกลุ่มรากหญ้าได้

การจัด มุละตะกอ (พบปะมุสลิมะฮุ) งานมุละตะกอหรืองานพบปะมุสลิมะฮุ จัดขึ้นโดยองค์กรมุสลิมะฮุในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นงานใหญ่ประจำปี จัดปีละหนึ่งครั้ง ซึ่งเป็นงานที่จัดขึ้นสำหรับมุสลิมะฮุเป็นการเฉพาะ เพื่อให้มุสลิมะฮุในจังหวัดนั้นๆ และจังหวัดใกล้เคียงได้พบปะ ศึกษาหาความรู้และทำกิจกรรมด้วยกัน ผู้วิจัยมีความเห็นการจัดงานลักษณะนี้เป็นโอกาสอันดีในการอะฮะฮุกลุ่มมุสลิมะฮุ ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ในสังคมปัจจุบันทั้งในสังคมมุสลิมและที่ไม่ใช่มุสลิม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lū Lū'h bintu 'Abd al-Karīm (1989/1: 941-942) ที่ว่า “จำเป็นสำหรับคาศาสตร์ในการเผยแพร่ โดยเลือกใช้โอกาสที่เหมาะสมเพื่อการอะฮะฮุกลุ่มมุสลิมในกิจกรรมที่เฉพาะสำหรับพวกนาง”

นอกจากวิธีการเผยแพร่ วิทยาการอิสลาม ที่กล่าวมาข้างต้น การจัดหัตถะฮุหรือใน

บางองค์กรใช้คำว่าอุสเราะฮ์ เป็นอีกวิธีการเผยแพร่วิทยาการอิสลามอีกข้อหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมเล็กๆ โดยเฉพาะสังคมเล็กๆ ของคณะทำงาน ทีมทำงานขององค์กร เสมือนเป็นกิจกรรมที่พัฒนา สร้าง เสริมศักยภาพทางด้านความรู้ เพิ่มพูนการศรัทธา การขัดเกลาจิตวิญญาณของกลุ่มคนองค์กร การ จัดหลักสูตร หรือกลุ่มศึกษาเรียนรู้อิสลาม เป็นรูปแบบการของการถ่ายทอดความรู้โดย ตัวแทน ในกลุ่มศึกษา หลังจากที่ได้รับมอบหมายให้ไปศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากนั้นมานำเสนอในกลุ่ม ผู้ที่ ทำหน้านำเสนอข้อมูล ก็ถือเป็นผู้ที่เผยแพร่ความรู้หรือวิทยาการอิสลามนั่นเอง สำหรับเนื้อหาในกลุ่ม ศึกษาเรียนรู้อิสลาม โดยส่วนใหญ่จะมีเรื่องของอัลกุรอาน หะดีษ เป็นหลักๆ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (ปารี ดะฮ์, 2556) กล่าวว่า “...มีอัลกุรอาน หะดีษ ข่าวสาร โลกมุสลิม” และอีกท่านกล่าว (กุศลีน, 2556) ว่า “หลักๆ จะเป็นการศึกษาอัลกุรอานอย่างเดียว แต่จะมีการเสริมเนื้อหาเกี่ยวกับการทำงานศาสนาบ้าง กะ” การรวมกันศึกษาเรียนรู้ ณ ที่ใดที่หนึ่ง นำมาซึ่งความดีหลายประการ มีรายงานจากท่านเราะฮ์ลุ ลลอฮ์ กล่าวว่า

((مَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَدَارَسُونَهُ
بَيْنَهُمْ إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ
وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ))

(أخرجه مسلم: 4867)

ความว่า “และไม่มีกลุ่มบุคคลใดที่รวมตัวในบ้านหลังหนึ่งจาก บ้านของอัลลอฮ์ ﷻ แล้วพวกเขาต่างอ่านคัมภีร์ของอัลลอฮ์ ﷻ (อัลกุรอาน) พร้อมทั้งศึกษาทำความเข้าใจกับคัมภีร์นั้น นอกจาก ความสงบจะถูกประทานลงมาแก่พวกเขา ความเมตตาของอัลลอฮ์ ﷻ ก็จะถูกแผ่ให้แก่พวกเขา มวลมลาอิกะฮ์จะสยบปีกให้แก่พวกเขา แล้วอัลลอฮ์ ﷻ ก็จะดำรัสถึงพวกเขากับผู้ใกล้ชิดพระองค์ (ด้วยความภาคภูมิใจ)”

(บันทึก โดย Muslim: 4867)

การจัด หัตถ์เกาะฮุ หรืออุสเราะฮุขององค์กรมุสลิมะฮุ ในบางองค์กรเปิดกว้างให้บุคคลที่สนใจซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิก หรือทีมงานเข้าร่วมได้ ด้วย ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (กุศลิน, 2556) กล่าวว่า “ก่อนหน้านี้มีหัตถ์เกาะฮุเฉพาะคณะทำงานค่ะ คือวันที่ประชุมจะแบ่งครึ่งวันสำหรับการหัตถ์เกาะฮุให้ฟังไฟล์เสียงบรรยายแล้วมาสรุปความคิดเห็นแลกเปลี่ยนข้อคิดกัน ให้ศึกษาอายะฮ์อัลกุรอานที่กำหนดแล้วมาแลกเปลี่ยนกัน แต่ในช่วงหลังนี้เปิดวงหัตถ์เกาะฮุให้กว้างขึ้นทั่วไป และกระจายแบ่งตามโซนที่นั่งที่อยู่ใกล้กันมาหัตถ์เกาะฮุกัน แล้วมีนัดรวมตัวครั้งใหญ่ 2-3 เดือนต่อครั้ง” ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การเปิดกว้างให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าร่วมด้วยนี้ เป็นสิ่งที่ดี เพราะ บางคนต้องการแสวงหาความรู้ ต้องการอยู่ในญะมาอะฮุ แต่ไม่ทราบหรือไม่กล้าเข้า การเปิดกว้างเช่นนี้เหมือนกับเป็นการเปิดโอกาสในการแสวงหาความรู้ให้กับคนอื่นๆ และเป็นเวทีในการเผยแผ่วิทยาคารอิสลามได้อีกทางหนึ่งแม้จะเป็นเวทีหรือกิจกรรมเล็กๆ

5.2.2.2 การตะอวะฮ์ด้วยการสั่งใช้สู่ความดีและห้ามความเลวชั่วร้าย

การสั่งใช้สู่ความดีและการห้ามปราม สิ่งชั่วร้าย คือ คุณลักษณะหนึ่งของบรรดาผู้ที่ศรัทธามั่นในอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งชายและหญิงปฏิบัติ ดังที่พระองค์ตรัสไว้ว่า

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

(التوبة: 71)

ความว่า “และบรรดามุ อัมิน¹²⁵ ชาย และบรรดามุ อัมินหญิงนั้น บางส่วนของพวกเขาต่างเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วน¹²⁶ ซึ่งพวกเขา จะใช้ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ชอบและห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ชอบ และพวกเขาจะดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจ่ายชะกาต และภักดี

¹²⁵ คือผู้ที่ศรัทธาต่อบีที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงส่งมา

¹²⁶ คือต่างเป็นผู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะฮ์สูลของพระองค์เช่นเหล่านี้แหละ อัลลอฮ์
 ﷻ จะทรงเอ็นดูเมตตาแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้
 ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชาญาณ

(เตาเบฮ์: 71)

สิ่งที่จะสั่งใช้สู่ ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายนั้น ได้แก่ สิ่งที่เป็น คำสอนอัน
 บริสุทธิ์ นั่นคือ อัลกุรอานและสุนนะฮ์ ซึ่งคำสอน พื้นฐานที่ปรากฏในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ก็คือ
 การสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (มยุรา , 2556) กล่าวว่า “การใช้ให้ทำ
 ความดี ละทิ้งความชั่วมันก็เกี่ยวข้องกันหมด เพราะว่าถ้าเราพูดถึงงานเนื้อหาที่เราเผยแพร่ออกไป
 มันก็ต้องขึ้นอยู่กับกิตาบุลลอฮ์และ สุนนะฮ์ และสิ่งที่มีในกิตาบุลลอฮ์และ สุนนะฮ์ ก็คือ ใช้ให้ทำ
 ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย ” สอดคล้องกับที่ Ibn Taimiyah (1976: 15-16) กล่าวว่า “จำเป็น
 สำหรับผู้ที่มีอำนาจ อันได้แก่ บรรดาผู้รู้ทุกๆ ฝ่าย ในการสั่งใช้บุคคลทั่วไป ด้วยการสั่งใช้ให้กระทำ
 สิ่งที่ดี และห้ามปรามพวกเขาให้กระทำสิ่งที่ชั่วร้าย สั่งใช้บุคคลทั่วไปในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ และเราะ
 ฮ์สูล ﷺ สั่ง เช่นการปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลาม และสำหรับสิ่งชั่วร้าย ก็คือ การห้ามปรามในสิ่ง
 ที่อัลลอฮ์ ﷻ เราะฮ์สูล ﷺ ห้ามปราม ซึ่งสิ่งชั่วร้ายที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือ การตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ” สิ่ง
 ที่เป็นความดี (มะฮ์รุฟ) คือ สิ่งที่ศาสนาตั้งใช้ และสิ่งที่เป็นความชั่วร้าย (มุนกัร) ก็คือ สิ่งที่ศาสนาสั่ง
 ห้าม ซึ่งในสังคมปัจจุบัน ปรากฏถึงมุนกัรมากมาย และบางสิ่งก็มีการผสมผสานกับการกระทำและ
 ความเชื่อที่ไม่ได้ที่หลักฐานจาก อัลกุรอานและ สุนนะฮ์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (รูสนิยาห์ , 2556) กล่าวว่า
 “สิ่งที่เป็นมุนกัร มีความผสมผสานมาก ยกตัวอย่างเช่น การอาบน้ำมัยยัต คอยตรงๆ คือ ไม่ตาม
 สุนนะฮ์ รายอหฺก การอ่านคัลลีน เหล่านี้ มันก็เป็นมุนกัร ตอนนี้เราเอาคนที่ยังมีความรู้น้อยๆ เราก็
 พยายามทำความเข้าใจและให้สิ่งที่ถูกต้องแก่เขา ” สอดคล้องกับที่ Khālid bin Uthmān (n.d.: 26)
 กล่าวว่า “และสิ่งชั่วร้ายหรือสิ่งที่มีขอบ (มุนกัร) คือ สิ่งที่ตรงกันข้ามกับอัลมะฮ์รุฟ เป็นรู้จักกันว่า
 เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจด้วยบทบัญญัติและสติปัญญา ” การสร้างความเข้าใจใน สิ่งที่ถูกต้อง โดยการให้
 ความรู้ถือเป็นวิธีการที่สำคัญมาก ซึ่งผู้ที่จะให้ความ รู้จะต้องมีความเข้าใจในสิ่งที่จะเชิญชวนหรือ
 ห้ามปราม ดังที่ ‘Abd al-Karīm Zaidān (1976: 461) กล่าวว่า “มีหลักจากบรรดาสะลัฟ¹²⁷ ส่วนหนึ่ง

¹²⁷ บรรพชนอิสลาม ยุค 300 ปีแรก

ว่า “ไม่มีการสั่งใช้สู่ความดี (สิ่งที่ชอบธรรม) และห้ามปราม สิ่งชั่วร้าย (ไม่ชอบธรรม) เว้นแต่ผู้ที่มีความเข้าใจต่อสิ่งที่เขาได้ สั่งใช้ และมีความเข้าใจต่อสิ่งที่เขาได้ห้ามปราม ” เพราะมีเช่นนั้นแล้วจะเป็นการสั่งใช้ การห้ามปราม การเรียกร้องเชิญที่นำสู่ความเสียหาย ‘Abd al-‘Azīz bin ‘Abd Allāh bin Bāz (2002: 33-36) จำเป็นที่นักคดียุทธศาสตร์จะต้องมีความรู้ และความรู้ที่จำเป็นเป็นพยาน จงห่างไกลจากการตะอะฮฺโดยไม่มีความรู้ จงห่างไกลจากการสนทนาในสิ่งที่ไม่มีความรู้ เพราะแท้จริงแล้วความอวิชชานั้นจะนำมาซึ่งความล่มสลาย ไม่คงอยู่นำมาซึ่งการบ่อนทำลาย ไม่ได้ นำสู่การปรับปรุงแก้ไข และอย่าได้ตะอะฮฺโดยไม่มีความรู้และ ประจักษ์แจ้ง ในสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ และเราะสุล ﷺ กล่าวเกี่ยวกับสิ่งนั้น”

สำหรับวิธีการในการสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายนั้นมีระดับขั้น นั่นคือระดับขั้นของมือ (การใช้อำนาจที่มีอยู่) ด้วยลิ้น (วาจา) และวิธีที่สุดท้าย คือด้วยหัวใจ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (รูสนียาห์) กล่าวว่า “บางทีเราก็คุณภาพของความเป็นจริง เช่น บางคน เราที่ต้องใช้ตามหะดีษคือ แก้วด้วยมือ ลิ้น หัวใจ” ซึ่งผู้ให้ข้อมูลอีกท่าน (ราณี, 2556) กล่าวว่า “มันเป็นหน้าที่ของเราเลย คุณไม่ทำคุณก็รับบาป การห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายมีสามระดับ เราทำรีป่าว ตั้งแต่กำลัง คำพูด หัวใจ ถ้าเราเข้าใจบทบาทของเราในฐานะตัวแทนของอัลลอฮฺ ﷻ บนหน้าแผ่นดินเข้าใจว่าเราไม่ทำแล้วจะถูกลสอบสวน แล้วเราจะละเลยหรือ” ในเรื่องของวิธีการและระดับขั้นของการสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายสอดคล้องกับที่ Ibn Taimiyah (1976: 18) กล่าวว่า “ในการนี้ต้องเป็นไปตามระดับขั้น นั่นคือด้วยระดับของหัวใจ ระดับของวาจา และด้วยระดับของ กำลังหรือ อำนาจ ซึ่งระดับของหัวใจนั้น จำเป็นจะต้องมีในทุกๆ สภาพ หากว่าไม่เกิดอันตรายใดๆ ในการมีความรู้สึกเช่นนี้ และผู้ใดที่ไม่มีความรู้สึกเช่นนี้ถือว่าไม่ใช่ผู้ที่มีศรัทธา (คือมีศรัทธาที่อ่อนแอมาก) และสอดคล้องกับที่ Ahmad Abū Zaid (1994: 81-82) กล่าวว่า “วิธีการในการสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย เป็นสิ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้ชี้แจงไว้เลย ตามหะดีษที่บันทึกโดยอิมามมุสลิมว่า

((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ))

(أخرجه مسلم: 49)

ความว่า “บุคคลใดที่พบเห็นความชั่ว ในหมู่พวกเจ้า เขาจึงเปลี่ยนแปลงด้วยมือ (ด้วยอำนาจที่เขามีอยู่) หากเขาไม่มีความสามารถเขาจะยับยั้งด้วย ลิ้น (วาจา) และหากเขาไม่สามารถ เขาจะรังเกียจด้วยหัวใจ ดังกล่าวนั้นคือ อีมาน (การ ศรัทธา) ที่อ่อนแอที่สุด”

(บันทึกโดย Muslim: 49)

วิธีการในการสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย จำเป็นต้องใช้วิธีการที่สามารถเข้าถึงและสร้างอารมณ์ความรู้สึกต่อมัจฮูบ์ ซึ่งมี วิธีปฏิบัติหลายประการ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (ฟาตีหะฮฺ, 2556) กล่าวว่า “จริงๆ พื้นฐานของการคอะฮะฮฺในเชิงนี้จะต้องมีทุกรูปแบบทุกเชิงอยู่แล้ว เพราะว่าเหมือนมันเป็นเป้าหมายตายตัวว่าคุณจะคอะฮะฮฺไปเพื่ออะไร ก็แน่นอนเพื่อให้คนทำความดีแล้วก็ห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย แต่ก็ขึ้นอยู่กับรูปแบบของแต่ละคน แต่ละรูปแบบของบุคคลที่เราจะใช้เข้าไป นั่นคือประเด็นสำคัญ” สอดคล้องกับที่ Hamid bin Nāsir (1998: 31-32) กล่าวว่า “จำเป็นสำหรับนักดาอีย์ในการเรียนรู้วิธีการที่จะถ่ายทอดความคิดของตนในรูปแบบที่มีเรียบง่าย ชัดเจน และง่ายตาย จนความคิดของตนมีอิทธิพลต่ออารมณ์ความรู้สึกของมัจฮูบ์ และเกิดความสนใจ (ต่อแนวความคิดนั้น) อย่างยิ่งยวด” นอกจากความรู้ในสิ่งที่จะสั่งใช้สู่ ความดีหรือห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย และการเลือกใช้วิธีการ ที่เหมาะสมแล้ว อีกประการหนึ่งซึ่งมีความสำคัญไปไม่น้อยกว่าความรู้ และวิธีการ คือ บุคลิกของของดาอีย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความ สุภาพอ่อนโยน ดังที่ Ibn Taimiyah (1976: 17) กล่าวว่า “ความสุภาพอ่อนโยนเป็นแนวทางในการสั่งใช้ สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย ในการนี้มีผู้กล่าวว่า เจ้าจงสั่งใช้ สู่ความดีด้วยวิธีการที่ดี และเจ้าจงห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายด้วยวิธีการที่ไม่ชั่วร้าย” ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหลักการข้อนี้สำคัญมาก สมควรสำหรับดาอีย์ที่จะ ใช้วิธีการดังกล่าว ในการสั่งใช้หรือห้ามปราม

สำหรับวิธีปฏิบัติที่ทางองค์กรมุสลิมะฮฺในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และกรุงเทพมหานครในการสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย ได้แก่ การสั่งใช้สู่ความดีและการห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายที่ปรากฏและสอดแทรกอยู่ในโครงการหรือกิจกรรม ได้แก่ ค่ายอบรม และการจัดกิจกรรมส่งเสริมอบิดะฮฺเฉพาะ (การละหมาดกียามุลลัยล်ร่วมกัน) การใช้สื่อต่างๆ การไปเยี่ยมเยียนและการออกแถลงการณ์ ในภาพรวมนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในส่วนของการสั่งใช้สู่ความดี มีการปฏิบัติในระดับขั้นที่สองหากเปรียบเทียบกับห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายที่ปรากฏตามหะดีษ คือ ระดับของการใช้ลิ้น (วาจา) แต่มีในบางวิธีการที่สามารถใช้ระดับแรก คือ การใช้อำนาจที่มีอยู่ เช่น

ในคำขอบรมต่างๆ แต่ทั้งนี้ก็ไม่ใช่อำนาจที่เด็ดขาดหรือเบ็ดเสร็จ เพราะสิ่งที่ความดีที่ไม่ใช่ฟิรฎุนั้น เป็นเรื่องของการอาสาหรือสมัครใจทำ ไม่สามารถที่จะบังคับกันได้ ถึงกระนั้น ก็คือการได้อยู่ในบรรยากาศที่เต็มไปด้วยผู้คนที่ประกอบคุณงามความดี จะเป็นสิ่งจูงใจให้คล้อยหรือปฏิบัติตามความดีนั้นได้ การจัดคำขอบรมไม่ว่าจะเป็นในระดับของเยาวชนทั้งสองระดับ คือ ประถมและมัธยม หรือกระทั่งค่ายที่เปิดกว้างให้ทุกวัยส่วนร่วมได้ ถือเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถสร้างบรรยากาศของการทำความดีและการออกห่างจากสิ่งชั่วร้ายได้มาก และโดยส่วนใหญ่ ผู้ที่ได้เข้าค่ายอบรมจะมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นภายหลังจากที่ได้เข้าค่ายอบรม ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (กุศลสิน , 2556) กล่าวว่า “...ได้ยินเสียงจากผู้ปกครองยืนยันถึงการเปลี่ยนแปลงของน้องที่กลับจากค่าย จึงอยากส่งน้องมาค่ายนี้ ...” และเมื่อจบจากค่ายไปแล้ว สมควรที่คณะทำงานจะมีการติดตามและดูแลอย่างต่อเนื่องภายหลังจากค่ายจบไป ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (สุวรรณา, 2556) กล่าวว่า “พอกลับไปโรงเรียนเราก็ให้คุณครูที่ดูแลติดตามด้วย จะมีครูที่เป็นมุรอปบิของเขายู่ ช่วยกันดูแล พอครั้งหน้าก็พยายามจะเอาคนเดิมอีก เพราะจะได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของเขาด้วย ” ลักษณะของการจัดคำขอบรมเยาวชนระดับประถมที่พบจะเป็นการปลูกฝังอิสลาม การให้ความรู้เบื้องต้นและทักษะต่างๆ ในการเข้าสังคม บางค่ายก็มุ่งเน้นเฉพาะด้านไป เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว การท่องจำอัลกุรอาน สำหรับระดับมัธยมก็จะเป็นค่ายตรีบิยะฮ์ การให้ความรู้เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่มหาวิทยาลัย และอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิต บางค่ายที่มุ่งเน้นการสร้างเยาวชนเพื่อทำงานรับใช้อิสลาม การจัดคำขอบรมลักษณะนี้พบทั่วไปในในสังคมมุสลิมและในบางสังคมก็การจัดต่อเนื่องเรื่อยมา และปัจจุบันก็มีค่ายที่มีรูปแบบใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมายในสังคม ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าถึงแม้ว่าคำขอบรมเป็นสิ่งที่พบทั่วไปและจัดมาเนิ่นนาน แต่สังคมก็ยังคงมีความต้องการต่อคำขอบรมไม่ได้ลดน้อยลงแต่อย่างใด ผู้ปกครองยังคงต้องการส่งบุตรหลานเข้า ค่ายอบรมเพื่อขัดเกลา การเพิ่มขึ้นของค่าย ซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลายและน่าสนใจขึ้น เป็นตัว บ่งชี้ได้อย่างหนึ่งว่า สังคมมุสลิมยังต้องการค่าย อบรมเพื่อเป็นวิธีการหนึ่งในการเพิ่มพูนการศรัทธา ความรู้ ประสบการณ์ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุตรหลานหรือของตนเองในทางที่ดีขึ้น

นอกจากการจัดคำขอบรมซึ่งโดยมากแล้วจะมีเป็นค่ายพักแรม การจัดกิจกรรมขึ้นมาเฉพาะ ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ส่งเสริมในเรื่องของความดีได้ ในที่นี้ได้แก่ การจัดละหมาด กิยามุลลัยล์ การละหมาด กิยามุลลัยล์ ไม่ใช่สิ่งที่เป็นฟิรฎู แต่เป็นอิบาอะฮ์สุนนะฮ์ที่ศาสนาส่งเสริม เป็นธรรมเนียมปฏิบัติและสภาพของบรรดาคนดีมีคุณธรรม มีรายงานจากท่านเราะฮ์ลุ رضي الله عنه กล่าวว่า

((عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَإِنَّهُ دَابُّ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ وَهُوَ قُرْبَةٌ إِلَى رَبِّكُمْ وَمَكْفَرَةٌ لِلْسَّيِّئَاتِ وَمَنْهَاةٌ لِّلْإِثْمِ))

(أخرجه الترمذي: 3549)

ความว่า “จำเป็นสำหรับสุเจ้า ซึ่งกียามุลลัยล์ (การละหมาดในยามวิกาล) แท้จริงแล้ว (กียามุลลัยล์) คือวิถีปฏิบัติของบรรดาคนซอลิหฺ (คนดีมีคุณธรรม) ก่อนหน้าพวกเจ้า เป็นสิ่งที่ทำให้ใกล้ชิดพระผู้อภิบาลของสุเจ้า และเป็นเหตุให้ลบเลือนความผิดบาปต่างๆ และเป็นสิ่งหักห้ามจากการทำบาป”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy: 3549)

เกี่ยวกับการละหมาดกียามุลลัยล์ ท่านเราะฮูล ﷺ ได้ทำไว้แบบอย่างที่หลากหลาย มีทั้งที่ท่านละหมาดเพียงลำพัง และก็มีรายงานที่ท่านได้ละหมาดร่วมกับบรรดาเศาะหาบะฮฺจากอับนุอับบาส رضي الله عنه กล่าวว่า

((صَرَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَطَالَ حَتَّى هَمَمْتُ بِأَمْرِ سُوءٍ قَالَ وَمَا هَمَمْتَ بِهِ قَالَ هَمَمْتُ أَنْ أَجْلِسَ وَأَدْعُ))

(أخرجه مسلم: 773)

ความว่า “ฉันเคยละหมาดกลางคืนพร้อมกับท่านเราะฮูล ﷺ ท่าน (อ่านในละหมาด) นาน จนกระทั่งฉันคิดไปในทางที่ไม่ดี มีผู้ถามว่าอะไรคือสิ่งที่คิดไปในทางที่ไม่ดี เขาตอบว่าฉันคิดว่าฉันจะนั่งและปล่อยท่านเราะฮูล ﷺ (ให้ละหมาดคนเดียว)”

(บันทึกโดย

Muslim: 773)

การจัดละหมาดกียามุลลัยล์ร่วมกันเป็นสิ่งที่ชอบธรรมในศาสนา เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมในเรื่องที่เป็นความดี และถือเป็นหนึ่งในกิจกรรมดัตร์บิยะฮฺ ซึ่งการจัดกิจกรรมดัตร์บิยะฮฺเป็น เป็นวิธีการหนึ่งในการตะอวะฮฺ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sālih al-Raqib (2005: 433) ที่ได้แบ่งวิธีการและสื่อในการตะอวะฮฺในปัจจุบันออกเป็น 6 วิธีการ ซึ่งหนึ่งในวิธีการนั้นคือ การจัดโปรแกรมต่างๆ เพื่อการดัตร์บิยะฮฺ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า สิ่งที่ศาสนาส่งเสริมให้ปฏิบัติยังมี อีกหลายประการ นอกจากการจัดกิจกรรมเพื่อการละหมาดกียามุลลัยล์แล้ว สมควรที่จะส่งเสริม อีบาดะฮฺ หรือจัดกิจกรรมดัตร์บิยะฮฺอื่นๆ ด้วย การไปเยี่ยมชมเป็นสิ่งหนึ่งที่น่ามาซึ่ง ความดีหลายประการ ส่วนหนึ่งคือ การสนทนาเพื่อ สั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย แต่ไม่จำเป็นว่าทุกครั้งไปเยี่ยมชมจะต้อง

สั่งใช้สู่ความดีหรือห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย ดังที่ Ibrāhīm al-Fāris กล่าวว่า “การเขียนเขียนเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับมุสลิมะฮฺ เมื่อมุสลิมะฮฺได้ออกไปเยี่ยมเยียน จำเป็นที่นางจะใช้ประโยชน์ในการเขียนเขียนด้วยการคะอะวะฮฺพวกเขา แต่ไม่ได้หมายความว่าให้ต้องคะอะวะฮฺในทุกๆ เวลา” การไปเยี่ยมพี่น้องมุสลิมะฮฺในเรือนจำ และผู้ป่วยหญิงในโรงพยาบาล ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ คือ กลุ่มเป้าหมายที่ทางองค์กรมุสลิมะฮฺได้ เข้าไปพบปะเยี่ยมเยียน โดยเฉพาะองค์กรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันที่จริงไม่ว่าจะเป็นมุสลิมะฮฺที่อยู่ในเรือน จำ ผู้ป่วยในโรงพยาบาล หรือแม่หม้ายทั้งหลาย คือ กลุ่มบุคคลที่ศาสนานั่นหนักให้ทำดี ต่อพวกนาง ยิ่งเมื่อมุสลิมะฮฺเหล่านี้อยู่ในสถานการณ์ที่ไม่เป็นปกติสุข สมควรอย่างยิ่งที่จะมีการเข้าไปดูแล โดยเฉพาะเรื่องการศรัทธา เรื่องของการสั่งใช้สู่ความดี ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (รูสนียาห์, 2556) กล่าวว่า “ตอนไปเยี่ยมผู้ป่วย ก็มีแผนพบการอาบน้ำละหมาดของผู้ป่วย คู่ออคนป่วย ให้กล่าวอิสติฆฟารุ สอนคนเฝ้าไข้ในเรื่องของการอาบน้ำละหมาดให้ผู้ป่วย ” ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า วิธีการนี้ เป็นที่น่าส่งเสริม ซึ่งไม่ใช่แค่องค์กรคะอะวะฮฺ มุสลิมะฮฺเท่านั้น ที่ควรดำเนินการ แต่ผู้ใกล้ชิดผู้ป่วยมากที่สุด นั่นคือ ญาติและบุคลากรในโรงพยาบาลที่เป็นมุสลิม สมควรอย่างยิ่งจะยัดที่จะนำวิธีการเหล่านี้มาใช้ ซึ่งในโรงพยาบาลบางแห่งก็มีบุคลากรที่เข้าใจและดำเนินการเรื่องนี้ด้วย


แผนพบหรือโปรซัวร์เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่เป็นคำสั่งใช้สู่ความดี ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (สะตีมะ, 2556) กล่าวว่า “สำหรับการเชิญชวนทำความ ดี หนึ่ง ด้วยรูปแบบที่เราสอนในมัจญลีส อิลมียฺ สอง ด้วยรูปแบบที่เราทำแผนพบ...” แผนพบเป็นเอกสารเล็กๆ ที่พกพาสะดวกและอ่านง่าย มีเนื้อหาไม่มาก เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาหรือรับข้อมูลจากสื่อที่ง่าย ๆ เล็ก ๆ ก่อน ดังผลการศึกษาของ Ṣāliḥ al-Raqib (2005: 43) ที่ว่า “แผนพบเป็นสื่อที่ถ่ายทอดความรู้ได้ง่าย และมีเนื้อหาสั้นๆ ซึ่งเหมาะสำหรับผู้ที่ไม่มีความสามารถที่จะอ่านหนังสือเล่มใหญ่ๆ เนื้อหาในแผนพบควรปราศสิ่งที่เป็นข้อขัดแย้งและการแทรกแซง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง และสมควรอ่านเพื่อ (ตรวจสอบ) ความถูกต้องก่อนจะทำการแจกจ่าย ” และเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเก็บรักษาแผนพบต่างๆ จำเป็นสำหรับผู้ที่จะแจกจ่ายจะต้องใช้วัสดุกระดาษที่คงทน สวยงาม และการพิมพ์หลายสี ตลอดจนการการเพิ่มรูปภาพประกอบ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความสนใจแก่ผู้อ่าน

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการอภิปรายในส่วนของคำสั่งใช้หรือเชิญชวนสู่ความดี สำหรับการห้ามปราม สิ่งชั่วร้าย นั้น องค์กรคะอะวะฮฺที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับขั้นที่สอง คือ ขั้นของการใช้วาจา ส่วนระดับขั้นของการใช้อำนาจ ในการห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย นั้น เป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก เพราะองค์กรมุสลิมะฮฺไม่ได้อำนาจอย่างชัดเจนในการ ห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย ซึ่งลักษณะของการห้ามปรามจะแทรกอยู่ในกิจกรรมอื่นหรือช่องทางอื่นที่ไม่ได้ใช้อำนาจ โดยตรง ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (สุวรรณ, 2556) กล่าวว่า “...จะแทรกในรูปแบบของการตักเตือนมากกว่าเหมือนในค่าย

แต่ไม่ได้ออกไปสู่พื้นที่ๆ จะไปห้ามปรามถึงที่อะไรอย่างนี้” สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล อีกท่าน (ราณี, 2556) กล่าวว่า “ส่วนใหญ่จะเป็นการชักชวนการทำความดี แต่ยังไม่ถึงขั้นลงมือบุกสู่หลายความชั่ว ..” ซึ่งอำนาจในการห้ามปรามความชั่วร้าย ตามทัศนะของอุละมาอ์ (ส่วนหนึ่ง) คือ ผู้ที่อำนาจอย่างชัดเจน เช่น ผู้ปกครอง (หากิม) ดังที่ Ahmad Abū Zaid (1994: 82) กล่าวว่า “ความหมายของ หะดีษ ((...مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا...)) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งมุนกัร (สิ่งชั่วร้าย) ด้วยกำมือ (อำนาจที่มีอยู่) จากนั้นก็ด้วยวาจา จากนั้นก็ด้วยกับจิตใจตามสภาพกำลังและความสามารถของนักดาอีย์ เกี่ยวกับระดับขั้นของการเปลี่ยนแปลงสิ่งชั่วร้ายจะมี สามระดับด้วยกัน ระหว่างบุคคลสามกลุ่ม คือ ผู้ปกครอง อุละมาอ์ และบุคคลทั่วไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้วยมือหรืออำนาจนั้นเป็นสิ่งวาญิบ สำหรับผู้ปกครอง และการเปลี่ยนแปลงด้วยวาจา จานั้นวาญิบสำหรับอุละมาอ์หรือนักดาอีย์ และการเปลี่ยนแปลงด้วยหัวใจนั้นวาญิบสำหรับบุคคลทั่วไป ” องค์กระอะฮะฮุมมีสถานะเป็น องค์กรเพื่อการ อะฮะฮะฮุม ระดับของการเปลี่ยนแปลงสิ่งชั่วร้ายก็คือ การใช้วาจา ซึ่งการปฏิบัติข้างต้นขององค์กร สอดคล้องกับที่อุละมาอ์ได้วางแนวทางไว้ ซึ่งการใช้วาจาในการห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย สามารถใช้ได้ กับสื่อทั่วไป ซึ่งสื่อชนิดหนึ่งที่สามารถกระทำได้คือ การรณรงค์ทางวิทยุ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (มยุรา , 2556) กล่าวว่า “เรื่องนุหรีก็เคยทำสโปดรายการวิทยุของ WAMY ช่วงหนึ่งคะ ใช้สโลแกนว่า “โปรดอย่าทำร้ายตัวคุณและคนที่คุณรักด้วยการสูบนุหรี ” วิทยุเป็นสื่อที่ใกล้ตัวกับเยาวชน การใช้ ช่องทางตรงนี้ เป็นไปได้มากที่เยาวชนจะได้รับทราบถึงการรณรงค์ข้อนี้

การออกฉายลักษณะอักษรในลักษณะของการออกแถลงการณ์ เป็นอีกวิธีการหนึ่ง ในการสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจและเหมาะสมสำหรับ มุสลิมะฮะ เพราะการออกแถลงการณ์เป็นการออกฉายลักษณะอักษรเพื่อแสดงจุดยืน เพื่อเรียกร้องหรือ ห้ามปราม โดยไม่จำเป็นต้องออกไปประกาศข้างนอก การออกแถลงการณ์เป็นสื่อที่ช่วยกระตุ้น สังคมได้อีกทาง นับเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่มีบางองค์กรเลือกที่จะใช้การออกแถลงการณ์เพื่อ แสดงจุดยืน ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (กุศลีน , 2556) กล่าวว่า “...เป็นตัวแทนของมุสลิมะฮะที่ยืนหยัดใน หลักการ แสดงออกอย่างชัดเจนถึงจุดยืนที่มุสลิมผู้ศรัทธามี เหมือนเป็นอีกพลังที่สมทบกับมุสลิมิน โดยที่ไม่ต้องออกไปปะปน ส่งพลังออกไป และเรียกร้องให้สังคม คิดและมีมุมมองต่อเรื่องนี้ใน ทิศทางเดียวกัน แม้จะไม่ทั้งหมดแต่ก็เชื่อว่ามีส่วนที่มีมุมมองต่อเรื่องนี้ชัดเจนขึ้น ” การออก แถลงการณ์อาจไม่สามารถที่จะสั่งใช้สู่ความดีหรือห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายได้เด็ดขาด แต่อย่างน้อย ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า สังคมได้รับรู้ทิศทางและจุดยืนที่มุสลิมะฮะพึงมีต่อเหตุการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะ เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องมุสลิมะฮะเอง เช่น กรณีของการห้ามสวมหิญาบในบางโรงเรียน การแข่งขัน ประกวดนางงามมุสลิม ในบางประเทศ เป็นต้น การออกแถลงการณ์เป็นสิ่งที่ไม่ได้ผิดกฎหมาย ตรายใด ที่ตั้งอยู่บนเนื้อหา และวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาและไม่ขัดกับ

กฎหมายบ้านเมือง ในเรื่องของสื่อ ประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้อิสระในเรื่องนี้ การแถลงการณ์ผ่านสื่อ อินเทอร์เน็ต หรือช่องทางอื่นๆ จึงไม่เป็นที่ผิดหลักการของกฎหมายบ้านเมืองแต่อย่างใด และประการสำคัญสำหรับการแถลงการณ์ข้อหนึ่งคือ การออกแถลงการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไม่ต้องไปปรากฏตัวขึ้นในสังคมในลักษณะที่ออกไปปะปนกับเพศตรงข้าม ซึ่งเป็นรูปแบบของการเคลื่อนไหวหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับมุสลิมะฮ์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (กุศลิน, 2556) กล่าวว่า “คือพื้มองว่าการเคลื่อนไหวของมุสลิมะฮ์มันมีรูปแบบไม่มาก อย่างเรื่องที่เราจะออกไปเดินประท้วง ก็ไม่แน่ใจว่าจะเหมาะ ไหม สำหรับมุสลิมะฮ์ แต่ครั้งเราจะนั่งเงียบๆ อยู่ในบ้านเฉยๆ ก็ไม่ใช่ เรื่องที่เรามีความคิดเห็น มีจุดยืนอย่างไร ก็ควรนำเสนอให้สังคมหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คือมันไม่ใช่เรื่องลำบาก ไม่ผิดหลักการ ไม่ผิดกฎหมาย แต่สามารถแสดงบทบาทและจุดยืนของมุสลิมะฮ์ได้”

ในยุคเทคโนโลยีก้าวไกล ปฏิเสธไม่ได้ว่า อินเทอร์เน็ต เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลและเข้าถึงเยาวชน และเป็นสื่อสำคัญที่ใช้ในการระดมระดม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ibrahim bin 'Abd al-Rahim (2006: 79) ที่ว่า “สิ่งที่มีความประเสริฐที่สุดในการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คือ การระดมระดมผู้ลบลอส  สำหรับมัตลุอ์ที่เป็นเยาวชนจำเป็นต้องนำเสนอด้วยรูปแบบที่น่าสนใจ ดึงดูดให้อยากชม อยากดู เพราะปฏิเสธไม่ได้ว่าเยาวชนมุสลิมส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจศาสนา ดังนั้นจะต้องคิดหาวิธีการที่เข้าถึงพวกเขาให้ได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (กุศลิน , 2556) กล่าวว่า “... ก็ต้องยอมรับว่าส่วนใหญ่ของสังคมก็เป็นวัยรุ่น คนที่ยังไม่ได้สนใจศาสนา เพราะฉะนั้นการที่เราจะนำเสนอแต่เนื้อหาวิชาการอย่างเดียว มันก็จะไม่ได้ทั่วถึงทั้งหมด หลักๆ ก็จะพยายามคุยกันถึงรูปแบบที่จะเข้าถึงคนกลุ่มนั้นให้มากขึ้น อย่างเช่นอาจจะมีการวิดีโอ หรือมีทำเป็นอะไรที่ สนใจมากขึ้น อย่างเข้าไปถึงเฟสบุคหรืออะไรอย่างนี้ละคะ แล้วก็พยายามทำอะไรให้มันน่ารักขึ้น ตอนนั้นก็คือใช้เฟสบุคเยอะขึ้น” นอกจากนี้สื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟสบุคแล้ว คลิปวิดีโอก็เป็นอีกสื่อหนึ่งที่เข้าถึงเยาวชนได้ มากเช่นกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (กุศลิน , 2556) กล่าวว่า “คลิปวิดีโอ ก็รู้สึกว่าจะเข้าถึงคนได้มากขึ้นด้วย ด้วยรูปแบบของสื่อที่เข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นมากขึ้น ” แต่กระนั้นก็วิดีโอเป็นสื่อที่ควรระวัง ดังที่ Ahmad Abū Zaid (1994: 145) กล่าวว่า “วิดีโอเป็นหนึ่งในสื่อที่น่าระวัง ซึ่งเป็นไปได้ว่าจะชี้นำสู่การสร้างสรรค์หรือการทำลาย ” ดังนั้นมุสลิมะฮ์นาคาอียะฮ์จะต้อง มีความระมัดระวัง ในการใช้สื่อประเภทนี้ และจะต้องใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการระดมระดมให้มากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sālih al-Raqib (2005: 419) ที่ว่า “เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและอื่นๆ ที่ผนวกเข้ากับอินเทอร์เน็ต นั้น จำเป็นสำหรับนาคาอียะฮ์ในการจะใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต เพื่อ

เดอะอะฮ์ การเดอะอะฮ์ทางอินเทอร์เน็ต จำ ต้องประกอบด้วยเสียง รูปภาพ ภาษาหลายๆ ภาษา เพื่อทำการเดอะอะฮ์ที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม” สื่อในการเดอะอะฮ์ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น สมควรที่นักคดียุคปัจจุบันจะผลิต สร้างสรรค์สื่อใหม่ๆ ที่มีความน่าสนใจ ทั้งนี้เพราะอิสลามไม่วางข้อจำกัดเกี่ยวกับสื่อ เพียงแต่ต้องอยู่ในกรอบของหลักการของศาสนา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ṣāliḥ al-Raqīb (2005: 438) ที่ว่า “สื่อต่างๆ ในการเดอะอะฮ์ ไม่ใช่สิ่งตายตัวแต่อย่างใด ซึ่งหลักการอิสลามไม่ได้กำหนดข้อจำกัดสำหรับสื่อ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ละเมิดหลักการของศาสนา”

การสั่งใช้ สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย มีกฎเกณฑ์ที่ต้องทำความเข้าใจและพิจารณาอยู่ ประการหนึ่ง นั่นคือ การ ประเมิน ระหว่างผลดีและผลเสียของการสั่งใช้ สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย กฎเกณฑ์ข้อนี้อุละมาอ์ได้วางแนวทางไว้อย่างรัดกุมเพื่อให้การสั่งใช้หรือการห้ามปรามเกิดผลประโยชน์สูงสุด และไม่นำมาซึ่งความเสียหาย ดังที่ ‘Abd al-Karīm Zaidān (1976: 463) กล่าวว่า “หากสิ่งใดก็ตามที่กล่าวออกไปเพื่อการสั่ง ใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย ที่เมื่อพิจารณาถึงผลของมันแล้ว ปรากฏว่า มีผลประโยชน์มากกว่าความเสียหาย จำเป็นจะต้องสั่งใช้ สู่ความดีและห้ามมิให้กระทำสิ่งชั่วร้าย แต่หากพิจารณาแล้วเกิดความเสียหายมากกว่าผลประโยชน์ ก็ไม่อนุญาติให้ สั่งใช้สู่ความดีและห้าม ปราม สิ่งชั่วร้าย” อีกประการหนึ่ง ที่สำคัญสำหรับการสั่งใช้ สู่ความดีและการห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย นั่นคือ ความสามารถที่จะกระทำ ดังที่ Aḥmad Abū Zaid (1994: 85) สำหรับหะดีษที่รายงานโดยมุสลิมข้างต้นนั้น ซึ่งมีนัยยะกล่าวถึง มุสลิมทุกคน นั้นหมายถึงมุสลิม ทุกคนที่มีความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งชั่วร้าย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสิ่งชั่วร้าย เป็นสิ่งสำคัญ ถือเป็นหน้าที่พื้นฐานของนักคดียุคปัจจุบันตามความสามารถและความรับผิดชอบของเขา ” ในการนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าองค์กรมุสลิมะฮ์ได้ดำเนินการสั่งใช้ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายตามความสามารถและกำลังขององค์กร แล้ว ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (สุวรรณ : ชมรมสตรีมุสลิมปัตตานี , 2556) กล่าวว่า “จริงๆ เราก็แพลนว่าจะไปทำรายการวิทยุแต่มันไม่สามารถกับเวลาที่ยังไม่พร้อม สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลอีกท่าน ที่อยู่ในองค์กรเดียวกัน (สรินญา: ชมรมสตรีมุสลิมปัตตานี , 2556) กล่าวว่า “ณ เวลานี้เราไม่มีเวลา ไม่มีคน ไม่มีอะไรมาช่วยตรงนี้ เลยต้องชะลอไว้ก่อน ” ข้อจำกัดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับองค์กรตัวอย่าง องค์กรอื่น ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (กุศลิน: กลุ่มสตรีแห่งทางนำ , 2556) กล่าวว่า “แต่ว่าตอนนี้ก็ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากรที่ทำให้เราทำอะไรได้ไม่เยอะ

เท่าไร” และผู้ให้ข้อมูลอีกองค์หนึ่ง (สะติมะ : ชมรมมุสลิมะฮุนราชีวาส , 2556) กล่าวว่า “เราไปห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายไซ้หมัย ยังไม่เป็นรูปธรรม มามายอมรับว่าทีมงานของเรา เรายังสร้างบุคลากรที่จะไปทำหน้าที่ตรงนี้ยังไม่ถึง ” ผู้วิจัยมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า หาก มีการเตรียมบุคลากรที่เพียงพอ การได้รับความช่วยเหลือเพิ่มเติม ประกอบกับการร่วมมือหลายๆ องค์กร จะทำให้การ ส่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายแพร่หลายในสังคมมากขึ้นกว่านี้

การส่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายเป็นข้อส่งใช้ของอัลลอฮฺ ﷻ และเป็นวิธีการหนึ่งในการตะอวะฮฺผู้คนสู่อัลลอฮฺ ﷻ จำเป็นสำหรับนักดาอีย์ในการตระหนักข้อส่งใช้และทำความเข้าใจกับหลักการข้อนี้ให้ถ่องแท้ ตลอดจนใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในปัจจุบันให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการตะอวะฮฺ พร้อมทั้งประเมินผลประโยชน์และผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากการส่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย

5.2.2.3 การตะอวะฮฺด้วยวิธีการเสริมสร้างกำลังใจ

การเสริมสร้างกำลังใจให้แก่นักเป็นสำคัญในการดำเนินชีวิต เสมือนเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงหัวใจให้มีความเข้มแข็งในการเผชิญความทุกข์ยากหรือบททดสอบต่างๆ ที่เข้ามาในชีวิต และที่สำคัญคือ เพื่อที่จะผ่านบททดสอบนั้น ๆ ด้วยการศรัทธาที่มั่นคง ในประวัติศาสตร์อิสลาม ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นผู้หนึ่งได้รับการเสริมสร้างกำลังใจในหลายๆ เหตุการณ์จากบุคคลใกล้ชิด ซึ่งผู้ที่บทบาทสำคัญในการเสริมสร้างกำลังใจ ปลอดภัย บำรุงสุขบรรเทาทุกข์ คือ ท่านหญิงเคาะดีญะฮฺ رضي الله عنها ภรรยาท่านแรกของท่าน ดังเหตุการณ์การรับวิวรณ์ (วะหฺยู) ครั้งแรกในถ้ำหิรอฮ์

((أَوَّلُ مَا بُدِيَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْوَحْيِ الرَّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ، فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ، ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ وَكَانَ يَخْلُو بَعَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّنُ فِيهِ وَهُوَ التَّعَبْدُ اللَّيَالِي ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدَ لِذَلِكَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا، حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ ... فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجِفُ فُؤَادُهُ، فَدَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَ زَمِّلُونِي، زَمِّلُونِي فَمَلَّوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ، فَقَالَ لِخَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ : لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى

نَفْسِي فَقَالَتْ خَدِيجَةُ كَلَّا وَاللَّهِ مَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا إِنَّكَ لَتَصِلُ
الرَّحِمَ، وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ وَتَقْرِي الضَّيْفَ وَتُعِينُ عَلَى
نَوَائِبِ الْحَقِّ...))

(أخرجه البخاري: 3 ومسلم: 1)

ความว่า “วีวรรณ์ (วะหุญ) ที่ถูกประทานลงมาแก่ท่านเราะสุล ﷺ
ครั้งแรกคือ การฝันอันเที่ยงธรรมในขณะที่นอนหลับ ท่านมิเห็นสิ่ง
ใดในขณะที่ฝันเว้นแต่มันจะมาเหมือนดังแสงฟ้าในยามรุ่งอรุณ
(คือชัดเจนยิ่ง) หลังจากนั้นอัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานความรู้สึกรู้ให้
ท่านอยากปลีกตัว และท่านได้ปลีกตัวไปอยู่ในถ้ำหิรอฮ์ นั่นคือการ
ปฏิบัติศาสนกิจ (ทำอิบาดะฮ์) ในนั้นเป็นระยะเวลาหลายคืนก่อน
ที่จะได้กลับไปพบบรรดาญาติมิตรอีกครั้งเพื่อเตรียมสัมภาระต่างๆ
ในการกลับไปบ่ป่าเพื่อตัวในถ้ำอีก ท่านจะกลับไปหาท่านหญิง
เคาะดีญะฮ์ ﷺ และนางก็จะเตรียมสัมภาระอย่างที่เคยจัดเตรียม
ในทุกๆ ครั้ง จนกระทั่ง วีวรรณ์ (วะหุญ) ถูกประทานลงมาในขณะที่
ท่านอยู่ในถ้ำหิรอฮ์... แล้วเราะสุล ﷺ ก็กลับบ้านพร้อมกับ วีวรรณ์
(วะหุญ) นั่นด้วยใจที่หวาดผวา ท่านรีบเข้าไปหาท่านหญิงเคาะ
ดีญะฮ์ ﷺ พร้อมกับกล่าวแก่นางว่า “ห่มผ้าให้ฉันหน่อย ห่มผ้า
ให้ฉันหน่อย นางก็ได้ห่มผ้าให้ท่านจนความกลัวได้คลายลง แล้ว
ท่านเราะสุล ﷺ ก็ได้เล่าเรื่องที่เกิดขึ้นนี้แก่ท่านหญิงเคาะดีญะฮ์
ﷺ พร้อมกับกล่าวว่า ฉันกลัวว่าจะเกิดอะไรมีดีมีร้ายขึ้นกับตัว
ฉันท่านหญิงเคาะดีญะฮ์ ﷺ ก็กล่าวแก่ท่านว่า เป็นไปไม่ได้ ฉัน
ขอสาบานด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์จะไม่เขี่ยหยัน
และดูแคลนท่านอย่างแน่นอน เพราะท่านเป็นผู้ที่สานสัมพันธ์ใน
หมู่ญาติพี่น้องและเพื่อนมิตร เป็นผู้ที่คอยช่วยเหลือคนที่อ่อนแอ

เป็นผู้อุปถัมภ์แก่ผู้ที่ยากไร้ เป็นผู้ที่ทำให้เกียรติแก่บรรดาแขกที่มา
เยือน และท่านจะเป็นผู้คอยคำนึงถึงที่เป็นสังฆกรรมเสมอ”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy: 3 และ Muslim: 1, ส่วนวนนี้เป็นของ al-
Bukhāriy)

ถ้อยคำที่ท่านหญิงเคาะดีญะฮฺ رضي الله عنها กล่าวแก่ท่านเราะฮูล رضي الله عنه ข้างต้น ถือเป็นการ
เสริมสร้างกำลังใจแก่ท่านเราะฮูล رضي الله عنه ขณะที่ประสบกับความหวาดกลัวได้เป็นอย่างดี อีกเหตุการณ์
หนึ่งครั้งที่ถูกบันทึกไว้ว่าท่านเราะฮูล رضي الله عنه เห็น ดั่งมีรายงานจากท่านหญิงอาอิชะฮฺ رضي الله عنها ความ
ว่า “ครั้งหนึ่งท่านเราะฮูล رضي الله عنه ได้นั่งอยู่กับท่านหญิงเคาะดีญะฮฺ رضي الله عنها ระหว่างนั้นท่านได้เห็นใครคน
หนึ่งยืนอยู่ระหว่างชั้นฟ้าและแผ่นดิน ท่านจึงได้บอกนางในสิ่งที่เห็น ท่านหญิงเคาะดีญะฮฺ رضي الله عنها จึง
บอกให้ท่านขยับตัวเข้ามาใกล้ นางอีก แล้วถามว่าท่านยังคงเห็นเขาผู้นั้นหรือไม่ ท่านก็ยังยืนยันใน
สิ่งที่เห็น นางจึงให้ท่านนำศีรษะของท่านมาอยู่ในผ้าคลุมของ นาง แล้วถามท่านด้วยคำถามเดิม แต่
ครั้งนี้ท่านได้ตอบปฏิเสธ นางจึงกล่าวว่า ใจเย็นๆ เถิด ผู้ที่ท่านเห็นนั่นคือ มลาอิกะฮฺ เพราะหากเป็น
ชัยฏอนมันจะไม่มี ความละอาย (ที่จะมองมายังท่าน ในขณะที่ท่านอยู่ในผ้าคลุมของสตรี) ” ใน
เหตุการณ์ครั้งนี้ท่านหญิงได้ให้กำลังใจท่านนบี ﷺ ด้วยการแสดงออกที่ถูกต้อง ด้วยคำพูดที่ดี
งาม สัจจริง ดังที่มุฮัมมัด อะลี กุญบุ (2555: 40) กล่าวว่า “ด้วยคำพูดและการกระทำที่หนักแน่นของ
นาง ช่วยปลอบใจท่านเราะฮูล رضي الله عنه และให้กำลังใจท่านได้อย่างเยี่ยมยอด ” ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการ
เสริมสร้างกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญในการตะอวะฮฺ เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการตะอวะฮฺ ดังที่ผู้ให้
ข้อมูล (กุศลีน , 2556) กล่าวว่า “การให้กำลังใจ ก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของกา ระตะอ
วะฮฺ...” ไม่ว่าจะเป็นการให้กำลังใจแก่บรรดานักดาอีย์ ดังที่ท่านหญิงเคาะดีญะฮฺ رضي الله عنها ได้ปฏิบัติไว้
กับท่านเราะฮูล رضي الله عنه ซึ่งเป็นนักดาอีย์ที่ยิ่งใหญ่ หรือการเสริมสร้างกำลังใจแก่มัดอูฮ์ และ ประการ
สำคัญในการเสริมสร้างกำลังใจ โดยเฉพาะ กับผู้ที่เป็นมัดอูฮ์นั้น จำเป็นจะต้อง ทำด้วยความ
บริสุทธิ์ ด้วยความรัก ด้วยความถ่อมตน ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (ฟาตีหะฮฺ, 2556) กล่าวว่า “เชื้อโหม
กะ ทุกครั้งที่มีการส่งกำลังใจหรือว่ามี การพูดในเชิงขัดเกลา เมื่อไหร่ที่คำพูดของคนที่ถ่ายทอด
มันมีความบริสุทธิ์ใจ ก็ ออกมาด้วยหัวใจจริงๆ ไม่ใช่แบบว่าฉัน เป็นนักเคลื่อนไหว ฉันต้องให้
กำลังใจพวกเขาไม่ใช่แบบนั้น แต่ว่าเพราะพวกเราเป็นพี่น้องกัน ทุกคำพูด ที่เราสื่อสารกัน เราก็ควร

ให้กำลังใจ และต้องไม่รู้สีกว่าคนให้กำลังใจดีกว่า หรือว่าเหมือนเป็นผู้รู้กว่า เราจะไม่สร้างความรู้สึกลับแบบนั้น เพราะว่ามันดูเหมือนเป็นกำแพงกันขึ้นมาระหว่างเขา ” คุณลักษณะข้างต้น เป็นคุณลักษณะที่นักคาลัย์พึงมี เพราะคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ดีของนักคาลัย์เป็น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะให้การละอวะฮฺได้รับการตอบรับ ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Armiwati Binti Muhammad Yasin (2004: บทคัดย่อ) ที่ว่า “คุณลักษณะที่ดีที่แสดงออกมา เป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับนักคาลัย์ทุกคน เพื่อที่พวกเขาจะได้รับความสำเร็จหรือชัยชนะในการละอวะฮฺ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของอัลกุรอาน หะดีษ และมุฆมมอญ อุลละมาอ์” สำหรับวิธีการเสริมสร้างกำลังใจ การประปลอมใจที่ดี คือ การนำเอาคำสอนของศาสนามาใช้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (ศอลิหะฮฺ, 2556) กล่าวว่า “จะมีการยกตัวอย่างจากบรรดานบี เศาะหาบะฮฺ เศาะหาบียะฮฺ หรือว่าอายะฮฺจากอัลกุรอานหรือหะดีษ หรือว่าประสบการณ์ของพี่น้องใน ญะมาอะฮฺนะกะ ก็จะไปแบ่งปันประสบการณ์จากเรื่องเล่าเป็นกำลังใจซึ่งกันและกันในการเป็นแบบอย่างในการทำความดี แล้วก็ออกห่างจากความชั่ว ” ผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า 1 การเสริมสร้างกำลังใจหรือการปลอมใจประโลมใจที่ดีที่สุด คือ การใช้ นาดรัสของอัลลอฮฺ ﷻ และ วะนะของเราะฮฺลุล ﷺ ในการให้กำลังใจ ทั้งนี้เพราะนาดรัสของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นนาดรัสที่แท้จริง และทางนำของท่านเราะฮฺลุล ﷺ เป็นทางนำที่ดีที่สุดแก่ผู้ศรัทธาทั้งหลาย ดังมีรายงานจากท่านเราะฮฺลุล ﷺ กล่าวว่า

((إِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَإِنَّ أَحْسَنَ الْهُدَىٰ هُدَىٰ مُحَمَّدٍ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ))

(أخرجه أبو داود الطيالسي: 362)

ความว่า “แท้จริงแล้วคำพูดที่แท้จริงที่สุดคือคัมภีร์ของอัลลอฮฺ ﷻ (อัล กุรอาน) และทางนำที่ดีที่สุด คือ ทางนำของท่านนบี มุหัมมัด ﷺ”

(บันทึกโดย Abū Dāwud al-Ṭayalāsaiy: 362)

ในการนี้มุสลิมะฮฺนัคคาลัย์จะต้องเป็นผู้ที่จดจำคำสอนต่างๆ จากอัลกุรอานและหะดีษให้มากที่สุดและอื่นๆ ที่มีคุณค่า ตลอดจนเป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพที่ดี เพื่อให้การเสริมสร้าง

กำลังใจเกิดประโยชน์ที่สุดต่อกลุ่มเป้าหมาย สำหรับวิธีการในการเสริมสร้างกำลังใจ ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ศึกษา พบว่ามีการพบปะเยี่ยมเยียนและให้ความช่วยเหลือ การให้การดูแลและเอาใจใส่แบบตัวต่อตัว และการพูดคุย ให้คำปรึกษา ทั้งหมดเป็นวิธีการที่ได้ซึ่งการเสริมสร้างกำลังใจ เพิ่มพูนการศรัทธา ในเรื่องของการเยี่ยมเยียนและให้ความช่วยเหลือนั้น โดยพื้นฐานแล้วเป็นสิ่งทีศาสนาส่งเสริม และได้รับความดีจากอัลลอฮฺ ﷺ รายงานจากท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า

((أَنَّ رَجُلًا زَارَ أَخًا لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى فَأَرْصَدَ اللَّهُ لَهُ عَلَى مَدْرَجَتِهِ مَلَكًا فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ قَالَ أَيْنَ تُرِيدُ قَالَ أُرِيدُ أَخًا لِي فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ قَالَ هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا قَالَ لَا غَيْرَ أَنِّي أَحْبَبْتُهُ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ فَإِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ بِأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحْبَبْتُهُ فِيهِ))

(رواه مسلم: 2567)

ความว่า “แท้จริงมีชายคนหนึ่งเดินทางไปเยี่ยมพี่น้องของเขาในอีกเมืองหนึ่ง ซึ่งอัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงสอดรับระดับ (เกียรติ) ของเขา ด้วยกับ (การส่ง) มลาอิกะฮฺมาท่านหนึ่ง เมื่อมลาอิกะฮฺได้มาถึงเขาก็กล่าวแก่ชายคนนั้นว่า เจ้าออกเดินทางเพื่อต้องการสิ่งใด ชายผู้นั้นตอบว่า ฉันต้องการ (ไปเยี่ยม) พี่น้องของฉันในเมืองนี้ มลาอิกะฮฺถามต่อว่า เจ้าได้รับความโปรดปรานอันใดจากเขาหรือ ชายผู้นั้นตอบว่า เปล่า ฉันไม่ได้รับสิ่งใด แท้จริง (ที่ฉันไปเยี่ยมเขา) เพราะฉันรักเขาในหนทางอัลลอฮฺ ﷻ มลาอิกะฮฺจึงได้กล่าวขึ้นว่า แท้จริงฉันเป็นศาสนทูตของอัลลอฮฺ ที่ถูกส่งมายังเจ้า (เพื่อที่จะแจ้งข่าวแก่เจ้าว่า) แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ ทรงรักเจ้าเสมือนที่เจ้ารักพี่น้องคนนั้น”

(บันทึกโดย Muslim: 2567)

กลุ่มเป้าหมายที่องค์กรมุสลิมะฮฺไปเยี่ยมเยียนหลักๆ ได้แก่ ผู้ต้องขังหญิง ผู้ป่วยหญิง ในโรงพยาบาล ในส่วนขององค์กรสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีบางองค์กรไปเยี่ยมเยียนและให้

ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่กลุ่มสตรี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า สตรีกลุ่มนี้สมควรที่องค์กรมุสลิมะฮ์หรือองค์กรมุสลิมอื่นๆ จะเข้าไปเยี่ยมเยียน พุดคุยให้กำลังใจ หรือหยิบยื่นความช่วยเหลือเท่าที่สามารถ

(...وَلْيَنْصُرِ الرَّجُلُ أَخَاهُ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا إِنْ كَانَ ظَالِمًا فَلْيَنْصُرْهُ فَإِنَّهُ لَهُ نَصْرٌ وَإِنْ كَانَ مَظْلُومًا فَلْيَنْصُرْهُ))

(أخرجه مسلم: 2584)

ความว่า “...และคนๆ หนึ่งจงช่วยเหลือพี่น้องของเขาทั้งยามที่เขอาธรรม และถูกอธรรม หาก (พี่น้องของ) เขาคอนั้นคือผู้ อธรรม ก็จงหยุดยั้งเขา แต่หากเขาถูกอธรรมก็จงช่วยเหลือเขา”

(บันทึกโดย Muslim: 2584)

การเยี่ยมเยียนตลอดจนการให้การช่วย เป็นกิจกรรมที่ดีและน่าส่งเสริม แต่จุดอ่อนประการหนึ่งในวิธีการนี้ คือ การขาดความต่อเนื่องในการเยี่ยมเยียน ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (สุวรรณ, 2556) กล่าวว่า “ชมรมเองไม่ได้ศึกษาสภาพสูงมาก ก็มีบางคนที่เราไปเยี่ยมเขาแต่ไม่ต่อเนื่อง ข้อเสียของเราคือ ไม่ได้ทำต่อเนื่อง” ผู้วิจัยมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า หากกิจกรรมการเยี่ยมเยียนเสริมสร้างกำลังใจและศรัทธา สามารถจัดส่วน กำหนดเป็น เวลา ให้ดี การเยี่ยมเยียนจะเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถทำอย่างต่อเนื่องได้

การให้คำปรึกษาเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำมาซึ่งการเสริมขวัญกำลังใจ ทั้งนี้เพราะเป็นการบรรเทาทุกข์ บำรุงสุข หรือชี้แนะแนวทางให้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (สรินญา, 2556) กล่าวว่า “การให้คำปรึกษา หมายถึงการที่เราคบเขามานั่งคุยกัน เขาได้ระบายได้พุดคุย ในสิ่งที่เขาต้องการคุย ต้องการแลกเปลี่ยน เราเป็นเพียงผู้เสนอแนะ ผู้ให้แนวทาง ผู้ให้ข้อมูลแล้วเขาจะเป็นคนเลือก ” การให้คำปรึกษาเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการคะอะฮ์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (สรินญา, 2556) กล่าวว่า “ อุมมีจะ โยงกับจิตวิทยานะ การคะอะฮ์ คือ การให้เขาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใช่ ไหม การที่เราไปให้สิ่งดีๆ การที่เราไปตักเตือน ห้ามปรามกัน มันหมายถึงการที่เราจะ让他เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จิตวิทยา มันก็คือ การเปลี่ยนพฤติกรรมของคน ที่นี้จิตวิทยา บอกว่า การที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมของคนได้ ต้องมีการเสริมแรงให้เขา การเสริมแรงจะมีหลายอย่าง เสริมแรงด้วยสังคม เสริมแรงด้วย วัตถุ

เสริมแรงด้วยวาจาด้วยคำชม ซึ่งเป็นสื่อที่ทฤษฎีมันบอกมาแล้ว การ ที่จะให้คนมีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมเราจะต้องเสริมแรงด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับเขา ซึ่งมันแตกต่างกัน แล้วก็การให้ คำปรึกษา มันมีความจำเป็นอย่างยิ่ง”

การให้คำปรึกษาถือเป็นวิธีการหนึ่งในการเสริมสร้างกำลังใจ และเป็นวิธีการหนึ่ง ของการคะอะฮฺ สอดคล้องกับผลการศึกษา ของ Mohd Rizuan Bin Ishak (2004: Abstarct) ที่พบว่า “หนึ่งในวิธีการคะอะฮฺ คือ การให้คำปรึกษาหรือการแนะนำ ซึ่งหลักการนี้สามารถนำมาใช้ในการ คะอะฮฺได้” และการจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดีนั้น นักดาอีย์ควรเรียนรู้บุคลิกภาพจากท่านเราะฮฺลุ ﷺ และเสริมสร้างเทคนิคต่างๆ ในการให้คำปรึกษา ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (สรินญา, 2556) กล่าวว่า “... เทคนิคที่ดีในการให้คำปรึกษา เราะฮฺลุ ﷺ เรามีหมดแล้ว การพูดคุย การตั้งคำถาม การแตะตัว ท่าน เราะฮฺลุ ﷺ มีหมดเลย ถ้าใครมาเรียนเรื่องจิตวิทยานะ บุคลิกของท่านเราะฮฺลุ ﷺ เป็นผู้ที่ให้ คำปรึกษาที่ดีมาก สำคัญมากสำหรับการคะอะฮฺ ” ผู้ที่คอยให้คำปรึกษา ที่อยู่ในองค์กรมุสลิมะฮฺไม่ ว่าจะเป็นการเปิดให้คำปรึกษาอย่างเป็นทางการ มีสายด่วนที่สามารถติดต่อ หรือเป็นในลักษณะ ของเข้าพบเป็นการส่วนตัวเพื่อขอคำปรึกษา หรือเป็นการขอคำปรึกษาผ่านสังคมออนไลน์ (facebook) ผู้ที่คอยให้คำปรึกษาไม่ว่าจะให้คำปรึกษาผ่านช่องทางไหน ทั้งหมดอยู่ในฐานะของ ผู้ที่ ได้รับความไว้วางใจ ดังที่ท่านเราะฮฺลุ ﷺ กล่าวไว้ว่า

((المُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ))

(أخرجه الترمذي: 2822)

ความว่า “ผู้ให้คำปรึกษาคือผู้ที่ถูกไว้วางใจ”

(บันทึก โดย al-Tirmidhiy: 2822)

ในการนี้จำเป็น สำหรับผู้ที่ให้คำปรึกษาในการ รักษาอามานะฮฺหรือปกปิดเรื่องราวที่พี่น้องมาปรึกษา หากเป็นเรื่องที่ไม่ดี หรือจะก่อให้เกิดพิณนะฮฺ สำหรับผู้ที่มาขอคำปรึกษาสมควรที่จะเลือกผู้ให้ คำปรึกษาที่มีความยำเกรงต่ออัลลอฮฺ ﷻ ดังคำแนะนำของท่านอุมัรฺ ﷓ ที่กล่าวว่า

“شاوَر في أمرِك من يخاف الله عز وجل”

ความว่า “จงปรึกษากิจการงานของท่านกับผู้ซึ่งเกรงกลัวอัลลอฮ์
 ﷺ อัชชะวะญ์ล”

ในส่วนของการดูแลเอาใจใส่ หรือระบบการเทศน์คร่ำครวญต่อราย ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า เป็นช่องทางหนึ่งในการสร้างความใกล้ชิด สร้างความสนิทสนม อันจะนำมาซึ่งการให้กำลังใจ การเชิญชวน การสร้างบรรยากาศให้อยู่ในแนวของอิสลาม ดังที่ผู้ให้ข้อมูล (ศอลิหะฮฺ, 2556) ซึ่งเป็นมุสลิมใหม่ และปัจจุบันได้ก้าวเข้าทำงานในองค์กรอะฮ์ลุลบัยตฺ ได้สะท้อนความรู้สึกว่า “อัลหัมดุลิลลาฮ์ ได้รับจากกลุ่มอิสลามทอล์กมาก ๆ เลยค่ะ รู้สึกอบอุ่นในฐานะมุสลิมใหม่ มีเพื่อนมีคนให้ความรู้ เชิญชวนกันทำความดีตามแนวทางของกิตาบุลลอฮ์และ สุนนะฮ์ มีปัญหาปรึกษาได้ เรียนรู้วิถีชีวิตอิสลามจากเพื่อนและครอบครัวเพื่อนในกลุ่ม มีญะมาอะฮ์ในการไปแสวงหาความรู้ร่วมกัน และได้ช่วยกันทำงานศาสนาเพื่อแสวงหาความพอพระทัยจากอัลลอฮ์ ﷻ ร่วมกัน”

การไปเยี่ยมเยียน การให้ความช่วยเหลือ การให้คำปรึกษา การดูแลเอาใจใส่ การให้ปรึกษา เป็นวิธีการที่จะเสริมสร้างกำลังใจ เสริมสร้างการศรัทธาให้เกิดขึ้นในหัวใจของผู้ศรัทธา ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นวิธีการอะฮ์ลุลบัยตฺที่สามารถปฏิบัติได้ไม่ยาก แต่จะมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อเมื่อได้ทำอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

5.3 ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องวิธีการอะฮ์ลุลบัยตฺขององค์กรมุสลิมะฮ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร มีประเด็น ที่เป็นข้อเสนอแนะจากการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

5.7.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อค้นพบจากงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อให้องค์กรมุสลิมะฮ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และกรุงเทพมหานครนำไปใช้เป็นแนวทางในการอะฮ์ลุลบัยตฺ ดังนี้

5.7.1.1 การศึกษาการอะฮ์ลุลบัยตฺของมุสลิมะฮ์และวิธีการอะฮ์ลุลบัยตฺของอุมมะฮ์อาดัลมูมิไนน์ในยุคต้นที่ได้จากการศึกษาเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่เป็นประธานและรองประธานองค์กร ควรนำผลการศึกษา ที่เกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการอะฮ์ลุลบัยตฺ และวิธีการอะฮ์ลุลบัยตฺของอุมมะฮ์อาดัลมูมิไนน์ จัดทำเป็นเอกสารหรือคู่มือ แจกจ่าย แก่กรรมการหรือสมาชิกในองค์กร เพื่อ

เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจลึกซึ้งมากขึ้นจากที่มีอยู่ โดยเฉพาะกรรมการหรือสมาชิกที่อาจจะยังขาดองค์ความรู้ในเรื่องนี้อยู่

5.7.1.2 ผลการศึกษาวิธีการเดอะฮุสขององค์กรมุสลิมะฮ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร องค์กรมุสลิมะฮ์ควรนำผลการศึกษานี้ไปใช้วิธีการ เดอะฮุสขององค์กรอื่นที่เหมือนหรือคล้าย กับองค์กรของตน แต่มีรายละเอียดที่แปลกใหม่ น่าสนใจ เพื่อนำมาปรับใช้กับองค์กรของตน และควรศึกษาวิธีการเดอะฮุสขององค์กรอื่นๆ ที่มีความน่าสนใจและเกิดประโยชน์จริง เพื่อนำวิธีการเดอะฮุสนั้น มาบรรจุในองค์กร หรือปรับวิธีการนั้นให้เหมาะสมกับสภาพขององค์กร สังคม และกลุ่มเป้าหมายที่ทางองค์กรกำหนดไว้

5.7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิธีการเดอะฮุสขององค์กรมุสลิมะฮ์ โดยจำกัดขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างให้มีขนาดเล็กลงและเฉพาะเจาะจงไป เช่น ศึกษาวิธีการเดอะฮุสขององค์กรมุสลิมะฮ์ในจังหวัดต่างๆ ของภาคใต้ หรือศึกษาวิธีการเดอะฮุสขององค์กรมุสลิมะฮ์ในจังหวัดภาคกลางและภาคอื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

2) ควรมีการศึกษาการเดอะฮุสขององค์กรมุสลิมะฮ์ในไทย และประเทศอื่นๆ ในอาเซียนเชิงเปรียบเทียบ

3) ควรใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล หลายวิธีการ โดยเฉพาะการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้เห็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในองค์กร และการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านขึ้น

4) ควรมีการศึกษาการเดอะฮุสด้านอื่นๆ ของสำหรับมุสลิมะฮ์ เช่น สภาพปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขขององค์กรเดอะฮุสมุสลิมะฮ์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหา และสร้างศักยภาพขององค์กร การศึกษาบทบาทการเดอะฮุสของมุสลิมะฮ์ในบ้าน โรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการเดอะฮุสของมุสลิมะฮ์ที่เป็นแม่บ้าน และมุสลิมะฮ์ที่ทำงานนอกบ้าน